

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КРАЇНОЗНАВСТВА ТА ТУРИЗМУ

**Досвід держав Південної Європи у розвитку сільського туризму:
тенденції та кращі кейси.**

за спеціальністю: 242 Туризм
галузь знань: 24 Сфера обслуговування
за освітньо-професійною програмою «Туризм»
на здобуття освітнього ступеню: Бакалавра

Кваліфікаційна робота бакалавра
здобувачки денної форми
навчання
Колісниченко Олександри Іванівни

Науковий керівник:
Гринюк Д.І.

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНИХ ДОСВІДІВ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ.....	7
1.1.Тренди сільського туризму у світовому та європейському розвитку в умовах викликів.....	7
1.2.Організаційно-технологічні аспекти та юридично-правові особливості у розвитку сільського туризму.....	11
1.3.Ступінь наукової вивченості зарубіжних досвідів розвитку сільського туризму та методичні аспекти дослідження.....	16
РОЗДІЛ 2. ДОСВІД ДЕРЖАВ ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ.....	22
2.1. Чинники розвитку сільського туризму та історія його формування.....	22
2.2. Сільський туризм у туристичному обслуговуванні держав в умовах сучасних викликів.....	26
2.3. Сільський туризм у розвитку місцевих бізнесів та крафтового виробництва , крафті кейси.....	29
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ КЕЙСИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ДЕРЖАВАХ ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ ТА В УКРАЇНІ.....	32
3.1. Стан розвитку сільського туризму в Україні.....	32
3.2. Розробка гастрономічного маршруту «Сільськими дорогами крафтових вражень Італії» на прикладі історико-туристичного регіону Тоскана.....	39
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	62

Вступ

У сучасних умовах розвитку туристичної галузі все більшої популярності набувають альтернативні форми туризму, орієнтовані на автентичний досвід, локальну культуру та сталий розвиток територій. Одним із таких напрямів є сільський туризм, який поєднує рекреаційні, культурно-пізнавальні, гастрономічні та соціально-економічні функції. Сільський туризм передбачає організацію туристичної діяльності на сільських територіях та базується на використанні природних ресурсів, локальних традицій, культурної спадщини та особливостей сільського способу життя.

За останні роки сільський туризм посів важливе місце у структурі туристичної діяльності багатьох країн Європи. Найбільш помітний розвиток цього напрямку спостерігається у державах Південної Європи, де туристичні послуги тісно поєднуються з сільським господарством, гастрономічними традиціями, крафтовим виробництвом та діяльністю місцевих підприємців. Практика Італії, Іспанії, Португалії та Греції свідчить, що сільський туризм здатний забезпечувати додаткові джерела доходів для населення, сприяти розвитку територій і водночас підтримувати збереження місцевих традицій та культурної спадщини.

Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням ролі сільського туризму у сучасній туристичній галузі та необхідністю пошуку ефективних моделей розвитку сільських територій. В умовах глобальних викликів, серед яких пандемія COVID-19, економічна нестабільність, зміна туристичних потреб та необхідність післявоєнного відновлення територій, сільський туризм набуває особливого значення. Він сприяє диверсифікації економіки, створенню робочих місць, підтримці локального виробництва та формуванню більш стійких моделей розвитку туризму.

Для України розвиток сільського туризму набуває дедалі більшого значення як один із напрямів підтримки сільських територій та диверсифікації місцевої економіки. Регіони країни характеризуються різноманітними природними ресурсами, багатою культурною спадщиною, гастрономічними

традиціями та етнографічними особливостями, що створює сприятливі умови для формування привабливих туристичних пропозицій. Водночас ефективно використання цього потенціалу потребує впровадження сучасних підходів до організації туристичної діяльності та врахування кращих міжнародних практик. У зв'язку з цим особливого значення набуває вивчення досвіду держав Південної Європи, які досягли вагомих результатів у розвитку сільського туризму та можуть слугувати прикладом для адаптації успішних рішень до українських умов.

Питання розвитку сільського туризму висвітлено у працях українських і зарубіжних науковців, присвячених проблемам сталого розвитку територій, агротуризму, гастрономічного туризму та використання туристичних ресурсів.

Метою бакалаврської роботи є дослідження досвіду держав Південної Європи у розвитку сільського туризму, визначення основних тенденцій та кращих практик його організації, а також обґрунтування можливостей адаптації цього досвіду до українських умов.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі **завдання**:

- дослідити сучасні тенденції розвитку сільського туризму у світі та Європі;
- охарактеризувати організаційно-правові особливості розвитку сільського туризму;
- проаналізувати рівень наукової вивченості проблематики сільського туризму;
- визначити чинники розвитку сільського туризму в державах Південної Європи;
- дослідити роль сільського туризму у туристичному обслуговуванні та розвитку місцевих бізнесів;
- проаналізувати кращі практики розвитку гастрономічного та крафтового туризму;
- охарактеризувати сучасний стан розвитку сільського туризму в Україні;

- розробити гастрономічний маршрут «Сільськими дорогами крафтових вражень Тоскани» та обґрунтувати можливості адаптації тосканської моделі до українських умов.

Об'єктом дослідження є сільський туризм як складова туристичної діяльності та інструмент розвитку територій.

Предметом дослідження виступають особливості розвитку сільського туризму в державах Південної Європи, його організаційні моделі, гастрономічні та крафтові практики, а також можливості використання цього досвіду в Україні.

У процесі дослідження було використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів. Метод аналізу та синтезу застосовувався для дослідження теоретичних аспектів сільського туризму та узагальнення наукових підходів. Порівняльний метод використовувався для аналізу досвіду держав Південної Європи та визначення особливостей їх моделей розвитку сільського туризму. Метод систематизації дозволив узагальнити сучасні тенденції розвитку гастрономічного та крафтового туризму. Також було використано описовий метод, статистичний аналіз та метод туристичного проєктування під час розробки гастрономічного маршруту.

Наукова новизна бакалаврської роботи полягає у комплексному дослідженні досвіду держав Південної Європи у сфері розвитку сільського туризму та визначенні можливостей адаптації окремих елементів цієї моделі до українських умов. У роботі узагальнено сучасні тенденції розвитку гастрономічного та крафтового туризму, проаналізовано роль локального виробництва у формуванні туристичного продукту та розроблено гастрономічний маршрут «Сільськими дорогами крафтових вражень Тоскани», орієнтований на поєднання сільського, гастрономічного та культурно-пізнавального туризму.

Практична значимість бакалаврської роботи полягає у можливості використання результатів дослідження для розвитку сільського туризму в Україні. Запропонований гастрономічний маршрут може бути використаний

як приклад створення туристичного продукту, орієнтованого на поєднання гастрономічного, сільського та крафтового туризму. Окремі положення роботи можуть бути корисними для туристичних підприємств, органів місцевого самоврядування, власників агроосель та суб'єктів малого бізнесу, які працюють у сфері туризму та локального виробництва.

Структура бакалаврської роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить теоретичну, аналітичну та практичну частини, що дозволяє комплексно дослідити особливості розвитку сільського туризму в державах Південної Європи та можливості використання цього досвіду в Україні.

Розділ 1. Теоретико-методичні та організаційні аспекти дослідження зарубіжних досвідів у розвитку сільського туризму .

1.1. Тренди сільського туризму у світовому та європейському розвитку в умовах викликів

Сучасний розвиток туристичної сфери відбувається під впливом глобальних соціально-економічних та екологічних змін, що суттєво трансформують попит на туристичні послуги та підходи до їх організації. У цих умовах сільський туризм набуває особливої актуальності як форма відпочинку, що поєднує екологічність, автентичність та індивідуалізацію туристичного досвіду. За визначенням World Tourism Organization, сільський туризм розглядається як діяльність, що пов'язана з перебуванням туристів у сільській місцевості з метою ознайомлення з місцевою культурою, традиціями та природним середовищем [57].

Сільський туризм переважно базується на використанні ресурсів сільської місцевості, природного середовища та взаємодії туристів із локальними громадами. Його важливими складовими є знайомство з традиційним способом життя, участь у локальних активностях та використання природно-рекреаційного потенціалу територій. Часто сільський туризм пов'язується з активними видами відпочинку, зокрема пішими маршрутами, велосипедними подорожами, прогулянками природними територіями та екологічними формами рекреації. Характерною особливістю цього виду туризму є його локальний масштаб та орієнтація на невеликі сільські поселення. Так, у межах міжнародної ініціативи UN Tourism «Best Tourism Villages» одним із критеріїв участі визначено сільські території з чисельністю населення до 15 тис. осіб. Крім того, важливою ознакою розвитку сільського туризму є значна роль сімейних господарств і мікропідприємств, для яких туристична діяльність часто виступає додатковим джерелом доходу [13].

Сучасний етап розвитку сільського туризму характеризується розширенням спектра туристичних послуг та поєднанням різних напрямів діяльності. Поряд із традиційними формами відпочинку дедалі більшої популярності набувають гастрономічний, екологічний, крафтовий і повільний туризм, а також використання цифрових технологій для просування туристичних послуг та розвитку сільських територій (рис.1).

Рис.1. Основні сучасні напрями розвитку сільського туризму у світі та Європі

Джерело: складено автором на основі: [13; 87; 57].

Сучасний сільський туризм виходить за межі традиційного відпочинку у сільській місцевості та поєднує гастрономічні, екологічні, культурно-пізнавальні й крафтові складові. Розширення напрямів діяльності сприяє формуванню більш різноманітної туристичної пропозиції та підвищує привабливість сільських територій для різних категорій туристів.

У світовій практиці сільський туризм поступово перетворюється на важливий елемент розвитку територій, оскільки сприяє диверсифікації економічної діяльності, зменшенню рівня безробіття та підтримці малого бізнесу. Розвиток туризму у сільській місцевості дозволяє ефективно використовувати наявні ресурси та створювати додану вартість на локальному рівні. Сільський туризм виступає інструментом соціально-економічного відродження сільських територій та стимулює розвиток інфраструктури.

Організація сільського туризму зазвичай здійснюється у двох основних формах. Перша передбачає розміщення туристів у невеликих сільських готелях, котеджах, будинках або окремих кімнатах, розташованих у привабливих природних місцевостях. Друга форма полягає у проживанні відпочивальників безпосередньо в оселях місцевих жителів. Такий формат дає можливість туристам ближче познайомитися з особливостями сільського способу життя, місцевими традиціями та звичаями, налагодити спілкування з мешканцями громади, а також за бажанням долучитися до окремих видів сільськогосподарської діяльності. Для власників садиб прийом гостей пов'язаний із додатковими обов'язками, однак водночас забезпечує додатковий дохід і сприяє пожвавленню повсякденного життя сільської місцевості. Як правило, для туристів облаштовуються окремі кімнати, надаються необхідні побутові умови, постільна білизна та харчування [31].

Особи, які мають власне житло в сільській місцевості або проживають у родичів, зазвичай організовують свій відпочинок самостійно, не користуючись послугами туристичних компаній. У таких випадках можуть залучатися лише окремі види туристичних послуг, наприклад транспортне забезпечення чи організація перевезень [31].

Переважно цей вид туризму орієнтований на індивідуальних туристів і сімейні групи, які прагнуть відпочинку в спокійній атмосфері та безпосереднього контакту з місцевим середовищем [31].

Однією з ключових тенденцій розвитку сільського туризму є зміна поведінки туристів, які все частіше надають перевагу не масовим, а альтернативним видам відпочинку. За даними OECD, попит на індивідуалізовані туристичні продукти, що забезпечують унікальний досвід, стабільно зростає, особливо серед молоді та туристів середнього віку [47]. У цьому контексті сільський туризм відповідає запитам споживачів, оскільки пропонує не лише проживання, а й участь у повсякденному житті місцевих громад.

Важливою характеристикою сучасного сільського туризму є орієнтація на автентичність. Туристи прагнуть отримати досвід, який відрізняється від стандартних туристичних пакетів, зокрема через знайомство з традиційною кухнею, ремеслами, фермерською діяльністю. Тож автентичність туристичного продукту є одним із ключових чинників його конкурентоспроможності на сучасному ринку туристичних послуг.

Паралельно з цим формується тенденція до екологізації туристичної діяльності. Сучасні туристи все більше звертають увагу на вплив подорожей на довкілля, що зумовлює зростання популярності сталих форм туризму. Сільський туризм у цьому контексті має перевагу, оскільки зазвичай передбачає менший рівень антропогенного навантаження на природне середовище. Згідно з дослідженнями UNWTO, розвиток сталого туризму є одним із пріоритетних напрямів глобальної туристичної політики [57].

Ще одним важливим трендом є цифровізація туристичних послуг. Використання онлайн-платформ бронювання, соціальних мереж та цифрових каналів комунікації дозволяє суб'єктам сільського туризму виходити за межі локальних ринків та залучати міжнародних туристів. Це особливо важливо для малих господарств, які раніше мали обмежені можливості просування. За даними OECD, цифрові технології значно підвищують доступність туристичних послуг та сприяють розвитку нових бізнес-моделей у сфері туризму [47].

У країнах Європейського Союзу розвиток сільського туризму має системний характер і підтримується на державному рівні. Значну роль у цьому відіграють програми European Commission, зокрема Спільна аграрна політика (CAP) та ініціатива LEADER, які спрямовані на розвиток сільських територій, підтримку місцевих ініціатив та стимулювання підприємництва [52]. Такий підхід дозволяє інтегрувати туризм у загальну стратегію регіонального розвитку.

Окрему увагу слід приділити впливу глобальних викликів на розвиток сільського туризму. Пандемія COVID-19 суттєво змінила структуру

туристичних потоків, зменшивши попит на масові туристичні напрямки та підвищивши інтерес до відпочинку у менш людних місцях. За оцінками UNWTO, у 2020 році міжнародний туризм зазнав значного спаду, проте внутрішній туризм, зокрема сільський, демонстрував відносну стабільність. Це свідчить про високу адаптивність даного виду туризму до кризових умов.

Крім пандемії, на розвиток сільського туризму впливають такі фактори, як зміни клімату, урбанізація та економічна нестабільність. У цих умовах зростає значення локальних ресурсів та коротких туристичних подорожей, що також сприяє популяризації сільського туризму. Світовий досвід свідчить про те, що розвиток сільського зеленого туризму є ефективним шляхом підвищення конкурентоспроможності територій [36].

Тож сучасні тенденції розвитку сільського туризму у світовому та європейському контексті формуються під впливом комплексу факторів, серед яких ключову роль відіграють зміни у споживчих вподобаннях, впровадження цифрових технологій, орієнтація на сталий розвиток та необхідність адаптації до глобальних викликів. У результаті цього сільський туризм поступово трансформується з додаткового виду діяльності у важливий сегмент туристичної індустрії, що має значний потенціал для подальшого розвитку [10].

1.2. Організаційно-технологічні аспекти та юридично-правові особливості у розвитку сільського туризму

Розвиток сільського туризму базується на поєднанні господарської діяльності сільських територій із наданням туристичних послуг. Його організація передбачає формування комплексної туристичної пропозиції, яка включає розміщення, харчування, дозвілля, культурно-пізнавальні заходи та залучення туристів до локального способу життя. На відміну від масового туризму, у сільській місцевості ключову роль відіграють локальні ресурси — природні, культурні, гастрономічні та виробничі. Саме вони формують основу

туристичної привабливості території та забезпечують автентичність туристичного досвіду.

Сільський туризм у сучасних умовах дедалі частіше розглядається не лише як вид туристичної діяльності, а як інструмент розвитку територій. Його функціонування позитивно впливає на зайнятість населення, підтримку малого підприємництва, збереження традиційних ремесел та розвиток місцевої економіки. У багатьох країнах Європи сільський туризм став одним із механізмів подолання економічних проблем депресивних сільських територій та способом диверсифікації доходів місцевого населення [40].

Однією з найбільш поширених організаційних моделей є поєднання туристичної діяльності з аграрним виробництвом. Такий підхід отримав особливе поширення у країнах Південної Європи, зокрема в Італії, Іспанії та Португалії, де активно розвивається агротуризм. У межах цієї моделі фермерські господарства надають туристам послуги проживання, харчування, організовують дегустації локальної продукції, екскурсії та участь у сезонних сільськогосподарських роботах [40]. Це дозволяє поєднати туристичну сферу з локальним виробництвом і створити додаткову вартість для території.

Особливістю сучасного сільського туризму є його тісний зв'язок із гастрономією та крафтовим виробництвом. У багатьох регіонах Європи локальні продукти стають основою туристичного позиціонування територій. Йдеться про виноробство, сироваріння, виробництво оливкової олії, традиційні м'ясні вироби, мед та інші продукти місцевого походження. Туристи все частіше обирають подорожі, пов'язані з гастрономічним досвідом, дегустаціями та знайомством із процесом виробництва продукції. У результаті цього гастрономічний туризм стає важливою складовою розвитку сільських територій.

Важливим елементом організації сільського туризму є туристична інфраструктура. До неї належать транспортна доступність, стан доріг, заклади розміщення, система комунікацій, інформаційне забезпечення та наявність туристичної навігації. Рівень розвитку інфраструктури безпосередньо впливає

на конкурентоспроможність території та якість туристичного обслуговування. Недостатня транспортна доступність або низький рівень сервісу можуть обмежувати туристичні потоки та знижувати привабливість сільських територій для відвідувачів.

У більшості європейських країн розвиток сільського туризму супроводжується інвестиціями у місцеву інфраструктуру. Значна увага приділяється модернізації транспортного сполучення, розвитку систем водопостачання, цифрових комунікацій та благоустрою територій. Важливу роль також відіграє створення туристично-інформаційних центрів, екологічних маршрутів, велосипедних доріжок та зон рекреації. Такі заходи сприяють не лише розвитку туризму, а й покращенню умов життя місцевого населення.

Суттєве значення мають технологічні аспекти організації туристичних послуг. У сучасних умовах цифрові технології стали одним із ключових інструментів просування туристичних продуктів. Використання платформ онлайн-бронювання, соціальних мереж, туристичних сайтів та цифрового маркетингу дозволяє малим господарствам самостійно виходити на ринок та залучати туристів без посередників. Особливо активно такі механізми використовуються в європейських країнах, де цифровізація є важливою складовою туристичної політики [47].

Використання цифрових технологій дає можливість підвищити ефективність управління туристичною діяльністю. Онлайн-сервіси спрощують процес бронювання, комунікацію з клієнтами, оплату послуг та поширення інформації про туристичні об'єкти. Соціальні мережі та цифровий контент дозволяють формувати позитивний імідж території та популяризувати локальні бренди. Для сільських територій це особливо важливо, оскільки вони часто мають обмежені можливості традиційного рекламного просування.

Крім цифровізації, важливим напрямом є впровадження принципів сталого розвитку. У сучасному європейському туризмі дедалі більше уваги приділяється екологічності, раціональному використанню ресурсів та

підтримці локальних громад. У багатьох сільських господарствах використовуються екологічні підходи до ведення діяльності, сортування відходів, енергозбереження та виробництва органічної продукції. Саме екологічна складова часто виступає додатковою перевагою для туристів, які обирають сільський туризм.

Якість туристичних послуг значною мірою залежить від рівня професійної підготовки власників господарств та персоналу. Важливими є навички комунікації, сервісу, організації дозвілля, маркетингу та роботи з туристами різних категорій. У країнах Європейського Союзу цьому питанню приділяється значна увага через спеціальні освітні програми, тренінги та програми підтримки малого бізнесу [40]. Підвищення кваліфікації підприємців дозволяє покращувати якість обслуговування та адаптувати туристичні послуги до сучасних потреб ринку.

Важливим елементом розвитку сільського туризму в країнах Європейського Союзу є система сертифікації та стандартизації туристичних послуг. У багатьох державах діють спеціальні вимоги до агротуристичних господарств, які стосуються умов проживання, безпеки, екологічності та рівня обслуговування туристів. Наявність сертифікації підвищує довіру споживачів до туристичних послуг та сприяє формуванню позитивного іміджу сільських територій. Крім цього, стандартизація дозволяє підтримувати конкурентоспроможність туристичного продукту та забезпечувати стабільний рівень якості обслуговування [9].

Не менш важливим є правове регулювання діяльності у сфері сільського туризму. Законодавча база визначає умови функціонування туристичних господарств, вимоги до якості послуг, правила здійснення підприємницької діяльності та механізми державної підтримки. У більшості країн Європи сільський туризм регулюється у межах законодавства про туризм, підприємництво, сільське господарство та регіональний розвиток. Окремі держави мають спеціальні програми підтримки агротуризму, які передбачають фінансування, податкові пільги та грантові механізми [57].

Важливе місце у формуванні політики розвитку сільських територій у країнах Європейського Союзу займає Спільна аграрна політика ЄС (Common Agricultural Policy — CAP), яка спрямована на підтримку фермерства, розвиток сільських регіонів, збереження природного середовища та забезпечення сталого економічного розвитку. У межах цієї політики сільський туризм розглядається як один із додаткових інструментів підвищення економічної активності сільської місцевості та підтримки локального підприємництва (рис.2).

Рис.2. Основні цілі Спільної аграрної політики ЄС (CAP) на 2021–2027 рр. [38].

Наприклад, в Італії діяльність агротуристичних господарств регулюється на державному та регіональному рівнях. Законодавство визначає вимоги до діяльності агротуристичних комплексів, особливості використання фермерських господарств у туристичних цілях та стандарти якості послуг. Важливою особливістю є те, що агротуризм розглядається як складова аграрної діяльності, а не лише туристичної сфери. Це дозволяє фермерам отримувати додаткові можливості державної підтримки [21].

В Іспанії та Португалії значна увага приділяється розвитку регіональних програм підтримки сільського туризму. Тут активно використовуються європейські фонди розвитку сільських територій, які спрямовуються на

модернізацію господарств, розвиток туристичної інфраструктури та підтримку локального підприємництва. Важливим є і створення мережевої взаємодії між туристичними підприємствами, фермерськими господарствами та місцевими громадами.

Сільський та зелений туризм належать до видів туристичної діяльності, розвиток яких підтримується на державному рівні та визначається чинним законодавством України. Нормативно-правові засади їх функціонування закріплені у Законі України «Про туризм», а право особистих селянських господарств здійснювати діяльність у сфері сільського туризму передбачене Законом України «Про особисте селянське господарство». Відповідно до законодавства, використання майна особистого селянського господарства для прийому туристів, у тому числі надання житла для тимчасового проживання, є правомірною формою діяльності [35].

Сільський і зелений туризм можуть здійснюватися без набуття статусу суб'єкта підприємницької діяльності та передбачають надання послуг із розміщення відвідувачів, а також забезпечення їх продукцією власного виробництва чи переробки. Такі послуги можуть надаватися фізичними особами без отримання спеціальних дозволів. Водночас організація екскурсійного обслуговування та демонстрація туристам природних, історичних або культурних об'єктів регулюються нормами податкового законодавства і можуть потребувати здійснення підприємницької діяльності [35]. Разом із тим, чинна нормативно-правова база ще не повною мірою враховує особливості розвитку сільського туризму. Серед актуальних проблем залишаються питання класифікації агроосель, впровадження системи сертифікації туристичних послуг та вдосконалення механізмів державної підтримки суб'єктів цієї сфери.

В Україні розвиток сільського туризму супроводжується низкою організаційних та правових труднощів, серед яких недостатній рівень державної підтримки, нерозвиненість туристичної інфраструктури та обмежене використання сучасних механізмів просування туристичних послуг.

Водночас останніми роками спостерігається поступове зростання уваги до розвитку локального туризму, фермерських господарств та малого підприємництва у сільській місцевості, що створює передумови для подальшого розвитку галузі.

Таким чином, ефективний розвиток сільського туризму потребує поєднання організаційних, технологічних та правових складових. Саме їх взаємодія забезпечує формування конкурентоспроможної туристичної пропозиції, підтримку місцевих громад та створення умов для сталого розвитку сільських територій.

1.3. Ступінь наукової вивченості зарубіжних досвідів розвитку сільського туризму та методичні аспекти дослідження

Проблематика розвитку сільського туризму є предметом активного наукового дослідження у світовій та європейській практиці, що зумовлено його зростаючим значенням як інструменту соціально-економічного розвитку територій. У сучасних дослідженнях сільський туризм розглядається не лише як окремий вид туристичної діяльності, а як комплексне явище, що поєднує економічні, соціальні, культурні та екологічні складові [47], [57].

Вагомий внесок у дослідження проблематики сільського туризму зробили як зарубіжні, так і українські науковці. Серед зарубіжних дослідників варто відзначити Річарда Шарплі (R. Sharpley), який розглядав сільський туризм як інструмент розвитку сільських територій, диверсифікації місцевої економіки та підвищення добробуту населення. Значний внесок у формування теоретичних засад сільського туризму здійснив Бернард Лейн (B. Lane), який досліджував особливості функціонування сільського туризму, його роль у сталому розвитку та збереженні природної й культурної спадщини. Важливими для розвитку наукових підходів до вивчення сільського туризму є також праці Леслі Робертс (L. Roberts), присвячені питанням розвитку місцевих громад, територіальної ідентичності та впливу туризму на сільські території.

Серед українських науковців вагомий внесок у дослідження сільського туризму зробили В. М. Чеглей, О. А. Дудзяк, В. О. Бойко, Ю. І. Башинська, Я. В. Стецик, В. О. Дуга та В. К. Кіптенко. У їхніх працях розглядаються питання розвитку сільських територій, використання туристичних ресурсів, впровадження європейського досвіду, розвитку агротуризму та підвищення конкурентоспроможності регіонів. Зокрема, В. М. Чеглей досліджував світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму, О. А. Дудзяк аналізував його вплив на розвиток сільських територій, В. О. Бойко вивчав проблеми та перспективи розвитку сільського туризму в Україні, а В. К. Кіптенко розглядав європейські вектори розвитку сільського туризму. Питання підвищення конкурентоспроможності сільських територій засобами туризму висвітлено у працях Ю. І. Башинської та Я. В. Стецик, тоді як В. О. Дуга досліджував історію становлення сільського туризму та досвід європейських країн у сфері агротуризму.

Окреме значення для розвитку туристичної науки мають праці О. О. Любіцевої, присвячені дослідженню туристичних дестинацій, екологічного туризму та сучасних тенденцій розвитку туристичної сфери. Її наукові напрацювання створюють теоретичне підґрунтя для вивчення різних видів туризму, зокрема й сільського.

У зарубіжній науковій літературі основна увага зосереджується на дослідженні сільського туризму як елемента сталого розвитку. Зокрема, аналізуються механізми диверсифікації сільської економіки, роль малого підприємництва, збереження локальної ідентичності та культурної спадщини. Значна частина досліджень присвячена оцінці ефективності державної політики у цій сфері, включаючи фінансову підтримку, інституційні механізми та регіональні програми розвитку. Такий підхід дозволяє розглядати сільський туризм як складову інтегрованої політики розвитку сільських територій.

Окремий напрям досліджень пов'язаний із вивченням поведінки туристів та трансформацією попиту. У наукових роботах підкреслюється

зростання інтересу до автентичного досвіду, локальних продуктів та екологічно орієнтованих форм відпочинку, що безпосередньо впливає на розвиток сільського туризму [47]. Це зумовлює необхідність адаптації туристичних продуктів до нових запитів споживачів.

У межах європейського досвіду значна увага приділяється практичним моделям організації сільського туризму. Досліджуються різні форми його функціонування, зокрема агротуризм, фермерські господарства, винні та гастрономічні маршрути, а також їх вплив на розвиток місцевих економік. У цьому контексті підкреслюється важливість інтеграції туризму з іншими видами діяльності, зокрема сільським господарством та крафтовим виробництвом [40].

Вітчизняні дослідження зосереджені переважно на оцінці потенціалу розвитку сільського туризму в Україні, аналізі ресурсної бази та визначенні проблем галузі. У наукових працях розглядаються питання розвитку інфраструктури, підвищення якості послуг, а також можливості використання міжнародного досвіду. Водночас значна частина досліджень має загальний характер і не завжди враховує специфіку окремих регіонів або країн.

Наукові дослідження сільського туризму в Європі пройшли шлях від вивчення переважно економічних аспектів до формування міждисциплінарного підходу. Перші праці здебільшого розглядали сільський туризм як інструмент активізації регіональної економіки та підтримки депресивних сільських територій. У сучасних дослідженнях увага приділяється не лише економічному ефекту, а й екологічним, соціокультурним та просторовим аспектам. Такий підхід відповідає концепції сталого розвитку, у межах якої сільський туризм розглядається як система взаємодії економічних, культурних та природоохоронних складових.

Незважаючи на значний обсяг наукових праць, питання адаптації зарубіжного досвіду до умов України залишається недостатньо розробленим. Зокрема, потребує більш детального аналізу досвід держав Південної Європи, які досягли значних результатів у розвитку сільського туризму завдяки

поєднанню державної підтримки, підприємницької активності та використання локальних ресурсів. Особливо актуальним є дослідження практичних кейсів, пов'язаних із розвитком крафтового виробництва та гастрономічного туризму, які можуть бути адаптовані до українських реалій.

Методична основа дослідження сформована з урахуванням необхідності комплексного аналізу сільського туризму як багатофакторного явища. У роботі використано метод аналізу - для вивчення наукових джерел, статистичних даних та нормативно-правових документів; порівняльний метод - для зіставлення досвіду різних країн; метод узагальнення - для формування висновків і рекомендацій. Застосування системного підходу дозволяє розглядати сільський туризм як цілісну систему, що включає економічні, соціальні та екологічні компоненти.

Дослідження проводилося у декілька послідовних етапів. На першому етапі здійснено аналіз наукових джерел, статистичних матеріалів та нормативно-правових документів з питань розвитку сільського туризму. Другий етап передбачав вивчення особливостей розвитку сільського туризму в державах Південної Європи та узагальнення їхнього практичного досвіду. На третьому етапі проведено порівняльний аналіз зарубіжних практик і визначено можливості їх адаптації до українських умов. Завершальний етап був спрямований на розробку практичних рекомендацій та гастрономічного маршруту як прикладу використання кращих практик сільського туризму.

Крім того, у роботі використано елементи прикладного моделювання, зокрема при розробці гастрономічного маршруту як практичного результату дослідження. Це дало змогу перейти від теоретичного аналізу до практичного застосування отриманих результатів та оцінити можливості їх використання в умовах України.

Важливим напрямом сучасних досліджень є аналіз ролі інновацій та державної політики у функціонуванні сільського туризму. У наукових працях підкреслюється, що впровадження інноваційних рішень, зокрема цифрових технологій, нових форматів туристичних продуктів і маркетингових

інструментів, сприяє підвищенню конкурентоспроможності сільських територій. Не менш важливе значення має державна підтримка, яка забезпечує нормативно-правове регулювання, фінансування та стимулювання підприємницької діяльності. У зарубіжних дослідженнях зазначається, що найбільш ефективні моделі функціонування сільського туризму сформувалися у країнах, де поєднуються інноваційні рішення та системна підтримка з боку держави.

Сучасні зарубіжні дослідження розглядають сільський туризм як багатокомпонентне явище, що формується на перетині розвитку сільських територій, туристичної діяльності та принципів сталого розвитку. Такий підхід дозволяє оцінювати його вплив не лише на туристичну сферу, а й на соціально-економічний стан регіонів, зайнятість населення та збереження природного середовища (рис.3).

Рис. 3. Концептуальна модель взаємозв'язку сталого розвитку, розвитку туризму та розвитку сільських територій

Джерело: розроблено автором на основі [13; 38; 39; 55; 57]

Представлена модель відображає взаємозв'язок між основними складовими сталого сільського туризму та показує його залежність від розвитку туристичної діяльності, підтримки сільських територій і реалізації принципів сталого розвитку. Поєднання зазначених елементів створює умови

для підвищення конкурентоспроможності регіонів та більш ефективного використання їх ресурсного потенціалу.

Для дослідження розвитку сільського туризму застосовується широкий спектр наукових методів, які умовно поділяються на кількісні та якісні. До кількісних методів належать статистичний аналіз, оцінювання економічних показників, моделювання та виявлення факторів, що впливають на розвиток територій. Якісні підходи базуються на проведенні опитувань туристів і місцевих жителів, аналізі змісту інформаційних матеріалів, а також вивченні рівня задоволеності учасників туристичної діяльності. Останніми роками особливої популярності набувають комплексні методики оцінювання, які дають змогу одночасно враховувати економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку сільського туризму.

Проведений аналіз наукових джерел свідчить про достатньо високий рівень теоретичної розробленості проблематики сільського туризму у світовій та європейській науці. Водночас зберігається потреба у поглибленому вивченні прикладних аспектів, зокрема адаптації успішних практик держав Південної Європи до українських умов, що й визначає актуальність проведеного дослідження.

Розділ 2. Досвід держав Південної Європи у розвитку сільського туризму.

2.1. Чинники розвитку сільського туризму та історія його формування

Становлення сільського туризму як окремого напрямку туристичної діяльності пов'язують із соціально-економічними змінами, що відбувалися у країнах Європи наприкінці XIX – на початку XX століття. Перші форми відпочинку у сільській місцевості виникли як відповідь на процеси індустріалізації та урбанізації, які супроводжувалися зростанням міст, збільшенням промислового виробництва та зміною способу життя населення. В умовах активного розвитку міського середовища у суспільстві поступово сформувався попит на відпочинок у природних умовах, що забезпечував фізичне та психологічне відновлення.

На початкових етапах перебування туристів у сільській місцевості мало неорганізований характер і базувалося переважно на традиційній гостинності місцевого населення. Туристи проживали у приватних будинках, брали участь у повсякденному житті громади, знайомилися з місцевими традиціями, ремеслами та сільськогосподарською діяльністю. З часом такі форми взаємодії почали перетворюватися на окремий вид туристичної діяльності.

Наступний етап розвитку сільського туризму пов'язаний з другою половиною XX століття, коли він почав розглядатися не лише як форма рекреації, а як інструмент підтримки сільських територій та диверсифікації доходів населення. У багатьох європейських країнах розвиток агротуризму був пов'язаний із необхідністю збереження фермерських господарств, подолання депопуляції сільської місцевості та активізації локальної економіки. Саме в цей період формуються сучасні моделі сільського туризму, що поєднують туристичні послуги з фермерством, гастрономією, ремеслами та культурною спадщиною [9].

У країнах Південної Європи процес становлення сільського туризму мав власні особливості. Його розвиток був тісно пов'язаний із сімейним

фермерством, виноробством, вирощуванням оливок, виробництвом локальних продуктів і збереженням історико-культурних традицій. На відміну від багатьох інших регіонів Європи, тут сільський туризм формувався не як окремий сектор економіки, а як складова традиційного способу життя сільського населення (рис.4).

Рис.4. Держави Південної Європи, досвід яких використано у дослідженні [42].

Географічне положення держав Південної Європи створило сприятливі умови для розвитку сільського туризму. Поєднання природних ресурсів, традиційного сільського господарства, виноробства, гастрономічної культури та історичної спадщини сприяло формуванню унікальних туристичних моделей, які сьогодні вважаються одними з найбільш успішних у Європі.

Узагальнюючи особливості розвитку сільського туризму у країнах Південної Європи, можна виділити кілька ключових чинників:

- природно-ресурсний потенціал;
- історико-культурна спадщина;
- фермерство та аграрне виробництво;
- гастрономія і локальні продукти;
- мале підприємництво;
- туристична інфраструктура;
- державна та європейська підтримка.

Одним із найважливіших чинників виступає природно-ресурсний потенціал. Італія, Іспанія, Португалія та Греція характеризуються сприятливими кліматичними умовами, різноманітними ландшафтами, великою кількістю виноробних районів, сільськогосподарських угідь та історичних поселень. Поєднання природних і культурних ресурсів створює основу для формування конкурентоспроможного туристичного продукту.

Не менш важливе значення має розвиток фермерських господарств. У багатьох регіонах Південної Європи саме сімейні ферми стали базою для формування агротуристичних моделей. Туристи отримали можливість не лише проживати у сільській місцевості, а й брати участь у збиранні винограду, виробництві сиру, дегустаціях вина, вирощуванні оливок та приготуванні традиційних страв.

Особливе місце займають гастрономічні традиції. У країнах Південної Європи харчова культура розглядається як важливий елемент туристичного продукту. Виноробство Тоскани, виробництво оливкової олії у Греції, сироваріння в Італії та локальна кухня Іспанії формують окремі напрями гастрономічного туризму та сприяють популяризації локальних брендів.

Важливу роль відіграє історико-культурна спадщина. Сільські поселення Південної Європи характеризуються збереженням традиційної архітектури, місцевих свят, ремесел та елементів нематеріальної культурної спадщини. Завдяки цьому туристичні продукти виходять за межі стандартного відпочинку і набувають пізнавального характеру.

Суттєвий вплив на розвиток галузі мала державна політика та підтримка Європейського Союзу. У межах програм розвитку сільських територій, зокрема LEADER та CAP, реалізуються заходи щодо фінансування локальних ініціатив, підтримки фермерських господарств і стимулювання підприємницької діяльності. Це дозволяє розвивати туризм навіть у менш відомих регіонах.

Яскравим прикладом успішного розвитку сільського туризму є Італія. Саме тут сформувалася одна з найбільш відомих моделей агротуризму,

заснована на поєднанні фермерської діяльності та туристичних послуг. Важливим етапом розвитку агротуризму стало вдосконалення законодавчого регулювання, зокрема ухвалення Закону № 96 від 20 лютого 2006 року, який визначив правові засади функціонування агротуристичних господарств в Італії. Сьогодні кількість агротуристичних господарств перевищує 26 тисяч, а найбільш активний розвиток спостерігається у Тоскані, П'ємонті та Трентіно.

Іспанія розвивала сільський туризм як альтернативу масовому пляжному відпочинку. Тут поширення отримали фермерські садиби, історичні будинки та невеликі сімейні готелі. Значна увага приділяється внутрішньому туризму, а держава здійснює окремий моніторинг цього сегмента.

У Португалії сільський туризм став інструментом відродження депресивних територій. Поширення отримала концепція Turismo no Espaço Rural, яка охоплює різні типи розміщення та поєднує туризм із виноробством, ремеслами і гастрономією. Важливою особливістю португальської моделі є орієнтація на збереження історичних будівель і адаптацію їх до туристичного використання.

Греція тривалий час орієнтувалася переважно на морський туризм, однак поступово почала диверсифікувати туристичну пропозицію. Розвиток сільського туризму був підтриманий програмами Європейського Союзу, а основою стали фермерські господарства, виробництво оливкової продукції та локальна кухня.

Останні роки суттєво вплинули на функціонування галузі. Пандемія COVID-19 змінила туристичні вподобання населення та сприяла зростанню інтересу до відпочинку у природному середовищі, менш людних локаціях і локальних маршрутів. Це посилило популярність сільського туризму та стимулювало розвиток внутрішніх подорожей.

Таким чином, сільський туризм у державах Південної Європи сформувався під впливом комплексу історичних, економічних, природних і соціокультурних чинників. Його розвиток пройшов шлях від традиційної сільської гостинності до повноцінного сегмента туристичної індустрії, що

поєднує фермерську діяльність, гастрономічні традиції, культурну спадщину та механізми підтримки сільських територій.

2.2. Сільський туризм у туристичному обслуговуванні держав в умовах сучасних викликів

Сільський туризм у державах Південної Європи впливає не лише на сферу туристичних послуг, а й безпосередньо на розвиток місцевої економіки. Його специфіка полягає у тісному зв'язку з малим підприємництвом, фермерством та крафтовим виробництвом. У багатьох регіонах саме туризм став фактором, який дозволив локальним виробникам зберегти свою діяльність і водночас розширити її.

Окремої уваги заслуговує орієнтація на локальний продукт. Йдеться не тільки про продаж продукції, а й про створення досвіду навколо неї. Туристи прагнуть побачити процес виробництва, дізнатися історію продукту, іноді навіть долучитися до нього. Саме такий підхід формує попит на крафтове виробництво та підсилює його розвиток.

У сфері туристичного обслуговування зазначені особливості реалізуються через широкий спектр послуг, які надаються туристам у сільській місцевості. До них належать розміщення в агрооселях та фермерських господарствах, організація гастрономічних дегустацій, екскурсійне обслуговування, участь у традиційних сільськогосподарських роботах і проведення тематичних культурних заходів. Саме комплексність таких послуг забезпечує привабливість сільського туризму для різних категорій відвідувачів.

Показовим є досвід Італії, де агротуризм став невід'ємною частиною регіональної економіки. У Тоскані, П'ємонті та Умбрії фермерські господарства пропонують комплекс послуг: проживання, харчування, дегустації, участь у сезонних роботах. Такий формат дозволяє поєднати відпочинок із гастрономічним і культурним досвідом. У результаті формується продукт, який складно відтворити в умовах масового туризму.

Не менш цікавим є розвиток винного туризму в П'ємонті. Відвідування виноробень, дегустації та знайомство з технологіями виробництва створюють додаткову цінність для туристів. Паралельно це стимулює суміжні сфери - ресторани, транспорт, готельний бізнес. Таким чином формується цілісна локальна економічна система.

Іспанський досвід демонструє інший підхід до організації сільського туризму. У різних регіонах країни активно розвиваються гастрономічні маршрути, що включають відвідування фермерських господарств, виноробень та виробників оливкової олії. Крім того, туристам пропонують майстер-класи, фестивалі та тематичні заходи, що підсилюють враження від подорожі.

Важливу роль відіграють система локальних брендів і сертифікація продукції. Наявність маркування походження дозволяє підкреслити унікальність товару та підвищити довіру споживачів. У поєднанні з туризмом це створює сильний інструмент просування регіонів.

Для Португалії характерне поєднання туризму з культурною та історичною спадщиною. У регіонах Дору та Алентежу популярними є винні тури, гастрономічні подорожі та знайомство з місцевими традиціями. Разом із цим активно розвиваються ремесла - кераміка, текстиль, вироби з корка, які стають частиною туристичного продукту.

Цікавим є використання історичних будівель у сфері туризму. Багато об'єктів розміщення створюються на базі відреставрованих садиб або старовинних будинків. Це дозволяє не лише розвивати бізнес, а й зберігати архітектурну спадщину.

Греція пропонує власний формат сільського туризму, що базується на традиційній кухні та аграрній культурі. Основу становлять продукти місцевого виробництва - оливкова олія, мед, сир, вино. Туристи можуть долучатися до процесів їх створення, що робить досвід більш глибоким і емоційним.

Разом із тим розвиток цього напрямку в країні є нерівномірним. У деяких регіонах він активно підтримується, тоді як в інших залежить від ініціатив

окремих підприємців. Це свідчить про важливість організаційної підтримки на державному рівні.

Сучасний розвиток сільського туризму в державах Південної Європи відбувається під впливом низки викликів, серед яких зміна туристичних уподобань, економічна нестабільність, наслідки пандемії COVID-19 та необхідність цифрової трансформації туристичної сфери. Після пандемії спостерігається зростання попиту на індивідуальні та малогрупові подорожі, відпочинок на природі та автентичний туристичний досвід. Саме тому сільський туризм отримав додаткові можливості для розвитку, оскільки відповідає сучасним запитам туристів щодо безпечного та екологічно орієнтованого відпочинку.

Важливим напрямом адаптації до сучасних умов стало впровадження цифрових технологій у туристичне обслуговування. Онлайн-бронювання, цифрові карти маршрутів, мобільні додатки та використання соціальних мереж дозволяють підвищити доступність туристичних послуг і спростити комунікацію з потенційними клієнтами. Особливо актуальним це стало для невеликих сільських господарств і сімейних садиб, які отримали можливість самостійно просувати власні туристичні продукти на міжнародному ринку.

Однією з характерних тенденцій останніх років є зміна мотивації туристів. Якщо раніше основним фактором вибору подорожі часто була вартість відпочинку, то сьогодні дедалі більшого значення набувають автентичність, індивідуальний підхід та можливість отримати унікальний досвід. Саме тому сільський туризм успішно конкурує з традиційними формами відпочинку, пропонуючи туристам безпосередній контакт із місцевою культурою, природою та способом життя населення.

Крім того, держави Південної Європи активно підтримують розвиток сільського туризму через національні та європейські програми фінансування. Така підтримка спрямована на модернізацію туристичної інфраструктури, розвиток цифрових компетенцій підприємців та підвищення якості туристичних послуг. У результаті сільський туризм стає більш

конкурентоспроможним і здатним ефективно реагувати на сучасні виклики туристичного ринку.

У країнах Південної Європи значна увага приділяється професійній підготовці персоналу, розвитку сервісної культури та впровадженню стандартів якості туристичних послуг. Для власників агроосель та невеликих туристичних підприємств регулярно проводяться навчальні програми, тренінги та консультації, спрямовані на вдосконалення навичок роботи з туристами. Це сприяє підвищенню рівня задоволеності відвідувачів і формуванню позитивного іміджу сільських туристичних дестинацій.

Узагальнюючи досвід держав Південної Європи, можна виділити кілька спільних рис. Сільський туризм майже завжди пов'язаний із локальним виробництвом, гастрономією та культурною спадщиною. Він створює можливості для розвитку малого бізнесу та сприяє формуванню унікального туристичного продукту.

Доцільно зазначити, що такий формат діяльності має значення не лише для економіки, а й для збереження локальної ідентичності. Туризм стимулює розвиток традицій, ремесел і культурних практик, які інакше могли б поступово зникнути.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що поєднання сільського туризму з крафтовим виробництвом є ефективною моделлю розвитку територій. Воно забезпечує стабільні доходи, створює робочі місця та підвищує привабливість регіонів.

Можна зробити висновок, що сільський туризм у державах Південної Європи виступає важливим інструментом розвитку місцевих бізнесів, формує конкурентоспроможний туристичний продукт і сприяє сталому розвитку територій.

2.3. Сільський туризм у розвитку місцевих бізнесів та крафтового виробництва, кращі кейси

Сільський туризм у країнах Південної Європи є важливим чинником розвитку місцевого підприємництва та крафтового виробництва. На відміну від масового туризму, він орієнтується на використання локальних ресурсів і створення туристичних продуктів, тісно пов'язаних із традиційною господарською діяльністю населення. Завдяки цьому туристична діяльність сприяє розвитку малих сімейних підприємств, фермерських господарств, ремісничих майстерень та виробників локальної продукції.

Важливою особливістю такої моделі є формування доданої вартості навколо місцевого продукту. Туристи дедалі частіше прагнуть не лише придбати продукцію, а й ознайомитися з процесом її виготовлення, історією виникнення та культурними традиціями, пов'язаними з виробництвом. У результаті крафтові виробники отримують додаткові можливості для реалізації продукції та популяризації власних брендів.

Італійський досвід демонструє ефективність інтеграції туристичної діяльності з виробництвом локальної продукції та сімейним підприємництвом. У багатьох регіонах країни агротуристичні господарства функціонують як багатопрофільні підприємства, які поєднують виробництво сільськогосподарської продукції, надання послуг розміщення, організацію дегустацій та проведення тематичних заходів. Такий підхід дозволяє диверсифікувати джерела доходів і забезпечувати стабільний розвиток місцевих громад.

Особливого поширення в Італії набули виноробні та сироварні, які стали не лише виробничими об'єктами, а й туристичними атракціями. Відвідувачі можуть ознайомитися з технологіями виробництва, взяти участь у дегустаціях та придбати продукцію безпосередньо у виробника. Це сприяє скороченню посередницьких ланцюгів і збільшенню доходів локальних підприємців.

Подібні тенденції спостерігаються й в Іспанії, де значного розвитку набули олеотуризм, винний туризм та гастрономічні маршрути. Вони сприяють популяризації регіональної гастрономічної спадщини та залученню туристів до виробничих і культурних традицій регіонів.

Важливу роль відіграє система локальних брендів і сертифікації продукції. Наявність маркування походження дозволяє підкреслити унікальність товару та підвищити довіру споживачів. У поєднанні з туризмом це створює сильний інструмент просування регіонів.

Ефективність взаємодії сільського туризму та крафтового виробництва значною мірою залежить від системи захисту географічного походження продукції. У країнах Південної Європи широко використовуються європейські сертифікаційні системи PDO (Protected Designation of Origin) та PGI (Protected Geographical Indication). Вони гарантують якість продукції та її зв'язок із конкретною територією. Для туристів така продукція виступає додатковим елементом автентичного досвіду, а для виробників — інструментом підвищення конкурентоспроможності та впізнаваності на ринку.

Важливим чинником розвитку крафтового виробництва в країнах Південної Європи є використання цифрових технологій та сучасних маркетингових інструментів. Багато фермерських господарств і невеликих виробників активно використовують соціальні мережі, власні вебсайти та онлайн-платформи для просування продукції та туристичних послуг. Це дозволяє не лише залучати нових відвідувачів, а й формувати впізнаваність локальних брендів на міжнародному рівні. Особливого поширення набуває онлайн-бронювання дегустацій, екскурсій на виробництва та гастрономічних турів, що спрощує доступ туристів до локальних туристичних продуктів. Завдяки цьому сільський туризм стає більш конкурентоспроможним та адаптованим до сучасних потреб споживачів.

Для Португалії характерне поєднання туризму з культурною та історичною спадщиною. У регіонах Дору та Алентежу популярними є винні тури, гастрономічні подорожі та знайомство з місцевими традиціями. Значна частина місцевих підприємців поєднує виробництво виробів із корка, кераміки та текстилю з туристичною діяльністю, що дозволяє диверсифікувати джерела доходів.

Цікавим є використання історичних будівель у сфері туризму. Багато об'єктів розміщення створюються на базі відреставрованих садиб або старовинних будинків. Це дозволяє не лише розвивати бізнес, а й зберігати архітектурну спадщину.

Греція пропонує власний формат сільського туризму, що базується на традиційній кухні та аграрній культурі. Крафтові виробники харчової продукції активно залучають туристів до дегустаційних програм, майстер-класів та ознайомлення з особливостями місцевого виробництва. Основу такого туристичного продукту становлять оливкова олія, мед, сир і вино, які є важливою складовою гастрономічної спадщини країни. Туристи можуть долучатися до процесів їх виготовлення, що робить відвідування сільських територій більш змістовним та емоційно насиченим.

Разом із тим, розвиток цього напрямку в країні є нерівномірним. У деяких регіонах він активно підтримується, тоді як в інших залежить від ініціатив окремих підприємців. Це свідчить про важливість організаційної підтримки на державному рівні.

Окремий соціально-економічний ефект розвитку сільського туризму проявляється у його впливі на зайнятість населення. Створення агротуристичних господарств, сімейних готелів, дегустаційних центрів та ремісничих майстерень забезпечує додаткові робочі місця для місцевих жителів. Особливо важливим це є для віддалених сільських територій, де можливості працевлаштування часто є обмеженими. У багатьох регіонах Південної Європи саме поєднання туризму та крафтового виробництва дозволило зменшити відтік населення до великих міст та підтримати економічну активність місцевих громад.

Важливим чинником успішного розвитку сільського туризму в країнах Південної Європи є співпраця між місцевими виробниками, туристичними підприємствами та органами влади. У багатьох регіонах фермерські господарства, виноробні, сироварні, ремісничі майстерні, заклади розміщення та туристичні компанії об'єднуються у партнерські мережі й туристичні

кластери для створення комплексних туристичних продуктів. Така кооперація дозволяє формувати цілісні маршрути, що поєднують проживання, харчування, дегустації, майстер-класи та екскурсійне обслуговування. Прикладом подібної співпраці є ініціатива EuroCluster Rural Tourism, спрямована на підтримку малого туристичного бізнесу, впровадження інновацій та розвиток сталих туристичних продуктів. Серед партнерів проєкту представлені LONGARONE FAIR, THE DOLOMITES EXHIBITION CENTRE (Італія), Tourism Cluster of Aragon (Іспанія) та Euracademy Association (Греція), діяльність яких спрямована на підвищення конкурентоспроможності сільських територій та розвиток сучасних туристичних продуктів [54].

Завдяки кооперації учасники отримують можливість спільного просування продукції, обміну досвідом, залучення нових туристичних потоків і підвищення конкурентоспроможності регіонів. Крім економічного ефекту, така взаємодія сприяє формуванню позитивного іміджу територій та зміцненню їх позицій на туристичному ринку.

Узагальнюючи досвід держав Південної Європи, можна виділити кілька спільних рис. Сільський туризм майже завжди пов'язаний із локальним виробництвом, гастрономією та культурною спадщиною. Він створює можливості для розвитку малого бізнесу та сприяє формуванню унікального туристичного продукту.

Доцільно зазначити, що такий формат діяльності має значення не лише для економіки, а й для збереження локальної ідентичності. Туризм стимулює розвиток традицій, ремесел і культурних практик, які інакше могли б поступово зникнути.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що поєднання сільського туризму з крафтовим виробництвом є ефективною моделлю розвитку територій. Воно забезпечує стабільні доходи, створює робочі місця та підвищує привабливість регіонів.

Можна зробити висновок, що сільський туризм у державах Південної Європи виступає важливим інструментом розвитку місцевих бізнесів, формує

конкурентоспроможний туристичний продукт і сприяє сталому розвитку територій.

Розділ 3. Практичні кейси та рекомендації щодо перспектив розвитку сільського туризму в державах Південної Європи та в Україні

3.1. Стан розвитку сільського туризму в Україні

Сільський туризм в Україні поступово перетворюється на один із перспективних напрямів розвитку внутрішнього туризму та місцевої економіки. Його значення особливо зросло в умовах сучасних соціально-економічних викликів, оскільки цей вид діяльності дозволяє поєднувати розвиток туризму, підтримку сільських територій та збереження культурної спадщини. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що сільський туризм виконує не лише рекреаційну функцію, а й сприяє диверсифікації економіки села, створенню робочих місць та підвищенню рівня зайнятості населення.

Розвиток сільського туризму в Україні має значний потенціал завдяки поєднанню природних ресурсів, етнокультурної спадщини та традиційного способу життя. Українські сільські території характеризуються різноманітними природними ландшафтами — гірськими, лісовими, степовими та прибережними зонами. Крім природної складової, важливу роль відіграють народні традиції, ремесла, локальна кухня та автентична архітектура. Саме це формує основу туристичного продукту, орієнтованого на автентичний досвід і знайомство з місцевою культурою.

Згідно з рейтингом туристичної привабливості, складеним на основі соціологічних опитувань, найбільш популярними серед українських туристів у довоєнний період (2021 р.) були наступні області: Закарпатська, Львівська, Чернівецька, Чернігівська, Волинська, Івано-Франківська, Одеська [24].

Західний регіон України є відомим завдяки безлічі історичних, культурних пам'яток та рекреаційних ресурсів: від затишних середньовічних пам'яток архітектури Львова до старовікових лісів Карпат та цілющих мінеральних водних ресурсів [1].

Вагомим стимулом розвитку туризму з боку регіональних органів влади в західному регіоні України є обласні програми розвитку туризму та курортів. Так, в рамках Програми розвитку туризму та курортів у Львівській області

на 2021–2025 роки було реалізовано сучасний проєкт ВелоБескиди, котрий з'єднав вело- та пішохідний маршрут завдовжки у 100 кілометрів рускавецьку, Бориславську та Східницьку територіальну громади. Метою проєкту є розвиток туристичної інфраструктури регіону, популяризація активного й здорового відпочинку. У межах проєкту проклали та розбудували пішохідно-трекінгову та велосипедну інфраструктуру і створили безпечні умови для туристів, які здійснюють свої мандрівки гірськими територіями Львівської області. Окрасою проєкту стала збудована 15-метрова оглядова вежа на горі Цюхів-Верх біля села Орів, з якої відкривається незабутній вид на цілий регіон [34].

Україна володіє значними сільськими територіями та різноманітними туристично-рекреаційними ресурсами, що створює сприятливі передумови для розвитку сільського туризму. Поряд із відомими туристичними об'єктами існує чимало маловідомих локацій, які мають потенціал для залучення відвідувачів. Водночас процеси урбанізації та скорочення чисельності населення у сільській місцевості посилюють потребу у пошуку нових напрямів економічного розвитку. У цьому контексті сільський туризм може стати дієвим інструментом створення робочих місць, підтримки місцевих громад та збереження культурної спадщини. Найбільш популярними туристичними регіонами України традиційно залишаються західні та південні області, а також місто Київ. Після початку повномасштабної війни особливу туристичну привабливість для внутрішніх мандрівників зберігають західні регіони країни, що значною мірою пов'язано з їхньою відносною безпекою та віддаленістю від районів активних бойових дій [1].

Європейський досвід свідчить про необхідність підтримки розвитку гірських територій, збереження їх етнокультурної спадщини та стимулювання туристичної діяльності як одного з інструментів соціально-економічного розвитку. [1].

Серед сучасних тенденцій розвитку сільського туризму в країнах Європи важливе місце займають концепції сталого споживання та відповідального

туризму. Зокрема, поширення набувають такі ініціативи, як Slow Food, спрямована на збереження місцевих гастрономічних традицій, Zero Waste, що передбачає мінімізацію відходів у туристичній діяльності, Climate Friendly Travel, орієнтована на зменшення негативного впливу туризму на довкілля, а також програма Best Tourism Villages від UN Tourism, яка підтримує розвиток сільських територій через туризм, збереження культурної спадщини та популяризацію локальних традицій. [13]

Варто відзначити позитивну тенденцію розвитку сільського туризму в гірських районах західного регіону України в останні роки. Позитивно, що поряд з традиційними великими готелями і туристично-рекреаційними комплексами в Карпатах з'являються невеличкі садиби в горах із гарним краєвидом та сільським промислом, як от розведення овець. Досвід війни та блекаутів показує, що саме такі об'єкти туризму стають дедалі популярнішими серед українців, зокрема жителів великих міст, котрі шукають спокійного відпочинку у гармонії з природою. Приклади: «Дідова Хатчина» (с. Яворів, Івано-Франківська область), «Тиша» (с. Ізки, Закарпатська область), «Хата до Сонця» (с. Урич, Сколівський район, Львівська область), «Каскад» (с. В. Волосянка, Львівська область), «Йога-дім» (с. Лекече, Чернівецька область) та інші. Також доцільно відзначити, що сільський туризм сприяє підтримці та відродженню давніх українських промислів, таких як, вівчарство, виробництво виробів з вовни, сироваріння, бджільництво тощо. До прикладу, еко-ферми «Плай» (Львівська обл., с. Климець) – єдині в Україні виготовляють молочну продукцію із чотирьох видів молока – овечого, козачого, коров'ячого та молока буйволиць [1].

Одним із важливих напрямів розвитку сільських територій, в тому числі і гірських, є зелений туризм. Пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму в усіх регіонах України зумовлена такими обставинами: розвиток сільського зеленого туризму стимулює мале підприємництво, важливе для оздоровлення економіки аграрних районів країни; регіони України володіють малоосвоєним рекреаційним потенціалом, що потребує пошуку

альтернативних та ефективних стимулів для його раціонального використання у відпочинково-туристичних цілях; створення та розвиток агрорекреаційного сервісу вирішує низку напружених соціальних проблем багатьох регіонів, зокрема, масового безробіття, закордонного заробітчанства, складного соціального клімату тощо; збережена етнокультурна самобутність історичних країв нашої держави виступає ексклюзивною, міжнародно-туристичною, конкурентною перевагою, що дозволить Україні бути серед основних осередків розвитку сільського туризму в Європі [19].

Важливо, що розвиток сільського туризму є інвестиційно привабливим та доцільним для підвищення соціально-економічного розвитку сільських територій не лише в західному регіоні України, але й у всіх регіонах нашої країни. З огляду на відносно невеликі витрати на реалізацію туристичних проєктів, сільський туризм доцільно розглядати як один із перспективних напрямів розвитку територій у повоєнний період.

Перспективними для розвитку сільського туризму є не лише західні, а й південні та східні регіони України, які мають значний природний і культурний потенціал. Степові території вирізняються унікальними ландшафтами, традиціями господарювання та можливостями для створення нових туристичних продуктів. Водночас окремі регіони зазнали втрати частини культурної спадщини та традиційних ремесел під впливом історичних і соціально-економічних процесів. У післявоєнний період сільський туризм може стати одним із інструментів відродження місцевої культурної самобутності, популяризації регіональних традицій та активізації економічного життя громад. Прикладами успішних туристичних ініціатив є хутір «Обирок» на Чернігівщині та комплекс «Щербаті Цуглі» на Київщині, які демонструють можливості поєднання туристичної діяльності з розвитком локальної культури та традицій [1].

Поряд із традиційними засобами розміщення в Карпатському регіоні зростає кількість невеликих садиб та фермерських господарств, діяльність

яких поєднує проживання туристів, локальне виробництво та знайомство з традиційними ремеслами. Такі об'єкти орієнтовані не лише на надання послуг розміщення, а й на створення автентичного туристичного досвіду через залучення відвідувачів до місцевого способу життя, традицій господарювання та виробництва локальної продукції. Це сприяє популяризації культурної спадщини регіону, підтримці малого підприємництва та розширенню туристичної пропозиції сільських територій [16].

Разом із позитивними тенденціями існує низка проблем, які стримують розвиток галузі. Однією з головних залишається недостатній рівень інфраструктури. У багатьох сільських територіях незадовільним є стан доріг, транспортного сполучення та комунікацій. Частина туристичних об'єктів має обмежений доступ до якісного інтернету, що ускладнює цифрове просування послуг та роботу з онлайн-бронюванням.

Суттєвою проблемою залишається і нормативно-правове регулювання. Попри наявність Закону України «Про туризм», сільський туризм в Україні досі не має достатньо чіткої системи державної підтримки. У наукових дослідженнях зазначається, що недостатньо врегульованими залишаються питання сертифікації агроосель, оподаткування та підтримки малого підприємництва у сфері туризму. Це створює труднощі для власників малих господарств та стримує розвиток нових ініціатив.

Проблемою є також недостатній рівень професійної підготовки у сфері туристичного менеджменту. Багато власників агроосель мають практичний досвід ведення господарства, але не завжди володіють навичками маркетингу, просування туристичних послуг та роботи з сучасними цифровими платформами. Через це частина потенційно привабливих об'єктів залишається маловідомою для туристів.

Окремої уваги заслуговує проблема сезонності. У багатьох регіонах попит на туристичні послуги концентрується лише у певні періоди року, що ускладнює стабільне функціонування малого бізнесу. Саме тому для України важливим є досвід держав Південної Європи, де сільський туризм поєднується

з гастрономією, виноробством, ремеслами та фестивальними подіями, що дозволяє підтримувати туристичну активність протягом року.

Вагомою проблемою на шляху розвитку сільського туризму в Україні залишається недостатній рівень стратегічного планування на регіональному рівні. Подальший розвиток галузі потребує розширення співпраці між територіями, підтримки фермерських господарств та виробництва локальної продукції. Важливим напрямом є також створення освітніх програм для власників агроосель і фермерів, розвиток навичок просування туристичних послуг, підготовка грантових проєктів та залучення інвестиційних ресурсів [16]. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності сільського туризму та більш ефективному використанню потенціалу сільських територій (рис.5).

Рис.5. Основні проблеми та перспективи розвитку сільського туризму в Україні

Джерело: розроблено автором [1; 13; 23; 25].

Представлена схема відображає ключові проблеми та перспективи розвитку сільського туризму в Україні. Подолання існуючих проблем і реалізація перспективних напрямів розвитку сприятимуть підвищенню туристичної привабливості сільських територій та розвитку місцевого підприємництва.

Попри наявні труднощі, перспективи розвитку сільського туризму в Україні залишаються позитивними. Аналіз сучасних тенденцій показує, що цей напрям має значний потенціал для подальшого розвитку, особливо у контексті підтримки місцевих громад та післявоєнного відновлення територій. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що сільський туризм може стати важливим інструментом економічного розвитку, збереження культурної спадщини та популяризації локальних брендів.

Сільський туризм сприяє соціально-економічному розвитку сільських територій, підтримці місцевого підприємництва та популяризації автентичного туристичного продукту. Він сприяє вирішенню соціальних проблем у сільських регіонах, таких як зменшення безробіття, покращення рівня життя та підвищення заробітних плат до рівня міських. За умов ефективної державної підтримки та створення сприятливого середовища для підприємництва сільський туризм може стати важливим напрямом економічного розвитку територій.

3.2. Розробка гастрономічного маршруту «Сільськими дорогами крафтових вражень Тоскани»

Тоскана є одним із найбільш відомих регіонів Італії у сфері сільського та гастрономічного туризму. Саме тут сформувалася одна з найуспішніших моделей поєднання агротуризму, локального виробництва та культурної спадщини. Регіон відомий виноробством, виробництвом оливкової олії, сироварінням, традиційною кухнею та великою кількістю фермерських господарств, що активно інтегровані у туристичну діяльність.

Дослідники Університету Флоренції у праці «Rural tourism driving regional development in Tuscany. The renaissance of the countryside» підкреслюють, що розвиток сільського туризму в Тоскані став одним із чинників відродження сільських територій та сприяв економічному розвитку регіону. Туризм у сільській місцевості дозволив поєднати збереження

традиційного способу життя з розвитком малого підприємництва та створенням нових туристичних продуктів [49].

Тоскана демонструє ефективний приклад використання локальних ресурсів у туристичній сфері. Тут гастрономія, виноробство та крафтове виробництво є не лише складовою культури, а й важливою частиною економіки. Туристи мають можливість не тільки споживати локальну продукцію, а й знайомитися з процесом її виробництва, брати участь у дегустаціях, майстер-класах та сезонних фермерських активностях [49].

Актуальність розробки гастрономічного маршруту «Сільськими дорогами крафтових вражень Тоскани» полягає у необхідності дослідження практичних моделей організації сільського туризму та їх можливого використання для розвитку туристичних територій України. Досвід Тоскани є показовим прикладом інтеграції туризму, локального виробництва та культурної спадщини в єдину систему регіонального розвитку.

Метою гастрономічного маршруту «Сільськими дорогами крафтових вражень Тоскани» є ознайомлення туристів із традиціями сільського туризму регіону, локальною гастрономією, виноробством та крафтовим виробництвом, а також демонстрація ефективної моделі поєднання туризму й місцевого підприємництва.

Гастрономічний маршрут розроблений як культурно-пізнавальний маршрут, що поєднує елементи сільського, гастрономічного та крафтового туризму. Маршрут проходить територією італійського регіону Тоскана та орієнтований на знайомство туристів із локальною гастрономією, фермерськими господарствами, виноробством і традиційним способом життя сільських громад.

Тривалість маршруту становить 3 дні та 2 ночі. Основним видом пересування є автомобільний транспорт, що дозволяє охопити кілька сільських територій і туристичних об'єктів регіону. Маршрут розрахований переважно на туристів віком від 25 до 55 років, які цікавляться гастрономією,

локальною культурою, крафтовим виробництвом та автентичними формами відпочинку.

Основними туристичними об'єктами маршруту є виноробні господарства, агросадиби, фермерські комплекси, сироварні та локальні гастрономічні локації. Програма передбачає дегустації традиційних продуктів, екскурсії фермерськими господарствами, знайомство з технологіями виробництва вина, сирів та оливкової олії, а також участь у гастрономічних майстер-класах.

Найбільш сприятливим періодом для реалізації маршруту є весняно-осінній сезон, зокрема з квітня до жовтня, коли погодні умови є комфортними для подорожей, а туристи мають можливість спостерігати сезонні сільськогосподарські процеси та брати участь у локальних фестивалях і ярмарках.

Маршрут спрямований не лише на організацію відпочинку, а й на популяризацію локального виробництва та підтримку малого бізнесу. Його концепція базується на поєднанні туристичного досвіду з культурною та гастрономічною автентичністю регіону; орієнтації на ознайомлення туристів із сільськими територіями регіону, локальною гастрономією та крафтовим виробництвом. Маршрут поєднує відвідування фермерських господарств, виноробень, сироварень та історичних поселень Тоскани, що дозволяє сформувати комплексний туристичний досвід і ознайомитися з особливостями організації сільського туризму в Італії.

Перший день маршруту присвячений знайомству туристів із виноробною культурою регіону Тоскана та особливостями агротуризму в зоні К'янті. Початком маршруту є місто Флоренція — адміністративний та культурний центр регіону, який виконує роль важливого туристичного вузла.

Після прибуття туристів передбачається організований переїзд до сільської місцевості регіону К'янті, який є одним із найбільш відомих виноробних районів Італії. Територія характеризується поєднанням виноградників, фермерських господарств, історичних садіб та невеликих

сільських поселень. Саме тут активно розвивається модель агротуризму, заснована на поєднанні сільськогосподарського виробництва та туристичного обслуговування.

Програмою маршруту передбачено відвідування сімейної виноробні, що спеціалізується на виробництві вина категорії Chianti Classico. Під час екскурсії туристи знайомляться з історією виноробства регіону, особливостями вирощування винограду та технологією виробництва вина. Окрему увагу приділено ролі локального виробництва у формуванні туристичної привабливості території.

Після екскурсії організовується дегустація локальних вин та традиційних тосканських продуктів. До дегустаційного меню входять локальні сири, оливкова олія, фермерські м'ясні вироби та традиційний тосканський хліб. Такий формат дозволяє поєднати гастрономічний досвід із ознайомленням із місцевою культурою та традиціями харчування.

У другій половині дня туристи розміщуються в агросадібі, розташованій у сільській місцевості. Проживання в агротуристичному господарстві є важливою складовою маршруту, оскільки дозволяє ознайомитися з особливостями організації сільського туризму в Італії. Туристи мають можливість спостерігати за повсякденним життям фермерського господарства та взаємодією туристичної і аграрної діяльності.

Вечірня програма передбачає традиційну тосканську вечерю з використанням локальних продуктів. Це сприяє формуванню комплексного гастрономічного досвіду та знайомству з регіональною кухнею Тоскани.

Другий день (П'єнца – Монтальчіно: крафтове виробництво та гастрономічні традиції) маршруту орієнтований на ознайомлення туристів із крафтовим виробництвом та гастрономічними традиціями регіону. Основними локаціями виступають міста П'єнца та Монтальчіно, які є важливими центрами гастрономічного туризму Тоскани.

Першою локацією маршруту є фермерська сироварня поблизу П'єнци. Регіон відомий виробництвом традиційного сиру Pecorino Toscano, який є

одним із гастрономічних символів Тоскани. Під час екскурсії туристи знайомляться з процесом виробництва сиру, особливостями зберігання продукції та принципами функціонування сімейного фермерського господарства.

Особливістю цього етапу маршруту є поєднання гастрономічної складової з елементами пізнавального туризму. Туристам демонструється взаємозв'язок між локальним виробництвом, регіональними традиціями та розвитком туристичної діяльності. Після екскурсії проводиться дегустація кількох видів сиру, локального меду та фермерських продуктів.

Наступним етапом маршруту є переїзд до Монтальчіно — одного з найвідоміших центрів винного туризму Італії. Місто відоме виробництвом вина Brunello di Montalcino, яке має міжнародне визнання. Тут туристи відвідують виноробне господарство та беруть участь у дегустаційній програмі.

У межах маршруту також передбачено проведення гастрономічного майстер-класу з приготування традиційної тосканської пасти. Такий формат сприяє більш глибокому зануренню у місцеву культуру та створює інтерактивний туристичний досвід. Туристи мають можливість ознайомитися з особливостями місцевої кухні та використанням локальних продуктів.

Увечері організовується вечеря у сімейному ресторані, який працює за концепцією farm-to-table. Основу меню складають продукти локального виробництва, що відповідає сучасним тенденціям розвитку гастрономічного туризму.

Третій день (Сан-Джиміньяно – локальні ринки та культурна спадщина) присвячений поєднанню гастрономічного туризму з культурно-пізнавальною складовою. Основною локацією виступає місто Сан-Джиміньяно — історичне тосканське поселення, яке є популярним туристичним центром.

Маршрут включає відвідування локального фермерського ринку, де представлені продукти місцевого виробництва: вина, сири, оливкова олія, мед, спеції та крафтові солодоці. Туристи мають можливість ознайомитися з

асортиментом локальної продукції та особливостями її просування у туристичному середовищі.

Окрему увагу приділено ролі локальних ринків у розвитку малого підприємництва та підтримці сільських територій. У Тоскані саме фермерські ринки є важливим елементом взаємодії між виробниками, туристами та місцевими громадами.

Наступним етапом маршруту є ознайомлення з культурною спадщиною Сан-Джиміньяно. Туристи відвідують історичну частину міста, знайомляться з архітектурними пам'ятками та особливостями розвитку регіону. Поєднання культурного та гастрономічного компонентів дозволяє сформувати комплексний туристичний продукт.

Завершальним етапом є підсумкова дегустація локальної продукції та вільний час для придбання крафтових товарів. Після завершення програми передбачається організований трансфер до Флоренції (рис.6).

Рис. 6. Гастрономічний маршрут «Сільськими дорогами крафтових вражень» територією Тоскани.

Джерело: розроблено автором на основі [56].

Розроблений маршрут охоплює основні гастрономічні та культурні локації Тоскани, поєднуючи відвідування виноробень, фермерських господарств, локальних ринків та історичних міст регіону. Запропонований маршрут спрямований на формування автентичного туристичного досвіду, популяризацію гастрономічної спадщини Тоскани та ознайомлення туристів із локальною культурою і традиціями регіону.

Для реалізації гастрономічного маршруту «Сільськими дорогами крафтових вражень Тоскани» було здійснено орієнтовний розрахунок основних витрат туристів. Формування бюджету маршруту базується на середніх цінах туристичних послуг у регіоні Тоскана та включає витрати на проживання, транспортне обслуговування, харчування, дегустаційні програми, екскурсійний супровід та відвідування фермерських господарств.

Таблиця 3.1

Розрахунок собівартості та вартості гастрономічного маршруту
«Сільськими дорогами крафтових вражень Тоскани»

Стаття витрат	Вартість, євро
Проживання (2 ночі)	180
Харчування	120
Транспортне обслуговування	80
Дегустаційні програми	90
Гастрономічний майстер-клас	50
Екскурсійне обслуговування	60
Страховання та організаційні витрати	20
Собівартість туру	600
Націнка туроператора (20%)	120
Ціна реалізації туру	720

Джерело: розраховано автором на основі середніх цін туристичних послуг регіону Тоскана.

Орієнтовна собівартість розробленого гастрономічного туру становить 600 євро на одну особу. За умови встановлення туристичним оператором націнки у розмірі 20 % вартість реалізації туристичного продукту становитиме близько 720 євро. Такий рівень ціни відповідає середньому ціновому сегменту гастрономічних турів Італії та забезпечує можливість отримання прибутку від його реалізації. За умови формування туристичної групи чисельністю 15 осіб очікуваний прибуток туроператора може становити близько 1800 євро за один тур, що свідчить про економічну доцільність запропонованого маршруту.

Запропонований маршрут орієнтований на туристів середнього цінового сегмента та передбачає проживання в агротуристичних садибах і сімейних готелях, що відповідає концепції сільського туризму. Значна частина витрат пов'язана саме з гастрономічною складовою маршруту, оскільки програма включає дегустації локальних продуктів, винні тури, відвідування сироварень та гастрономічні майстер-класи.

Орієнтовна загальна вартість маршруту становить близько 650–800 євро на одну особу без урахування авіаперельоту до Італії. Остаточна ціна може змінюватися залежно від сезону подорожі, рівня обраного розміщення, кількості дегустаційних програм та індивідуальних потреб туристів. Найбільш дорогими періодами для реалізації маршруту є літній та ранній осінній сезони, коли в регіоні спостерігається найвищий туристичний попит.

Важливим фактором формування вартості є також транспортне обслуговування між сільськими територіями Тоскани, оскільки маршрут передбачає відвідування кількох туристичних локацій та фермерських господарств. Крім цього, на фінальну вартість впливає формат дегустаційних програм і рівень гастрономічних послуг, які є однією з основних складових туристичного продукту.

Розвиток сільського туризму в Тоскані суттєво вплинув на економіку регіону та сприяв відродженню багатьох сільських територій. Поєднання туризму з фермерством, виноробством і крафтовим виробництвом дозволило створити ефективну модель локального економічного розвитку. Значна

частина фермерських господарств отримала можливість диверсифікувати свою діяльність через надання туристичних послуг, організацію дегустацій, майстер-класів та продаж локальної продукції. У результаті цього сільський туризм став не лише джерелом доходу для окремих підприємців, а й важливим фактором підтримки місцевих громад.

Крім економічного ефекту, розвиток туризму сприяв збереженню традиційного сільського середовища, історичних садиб та локальних гастрономічних традицій. Саме завдяки інтеграції туризму з місцевим виробництвом у Тоскані вдалося сформувати конкурентоспроможний регіональний туристичний продукт, який поєднує гастрономію, культуру та автентичний спосіб життя. Аналіз тосканського досвіду показує, що сільський туризм може бути ефективним інструментом комплексного розвитку територій.

Проведене дослідження показує, що досвід Тоскани може бути перспективним для адаптації в умовах України, особливо у контексті розвитку сільських територій, підтримки локального підприємництва та формування конкурентоспроможного туристичного продукту. Незважаючи на відмінності в економічних умовах та рівні розвитку туристичної інфраструктури, між Тосканою та окремими українськими регіонами існує низка спільних рис. Йдеться насамперед про наявність природних ресурсів, гастрономічних традицій, фермерських господарств, ремесел та культурної спадщини, які можуть бути основою для розвитку сільського та гастрономічного туризму.

Особливо перспективними для адаптації тосканської моделі є Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька та Одеська області. Ці регіони мають значний потенціал для розвитку крафтового виробництва та гастрономічних маршрутів. Наприклад, у Закарпатті вже активно розвиваються виноробні господарства, сироварні та локальні фермерські комплекси, які поступово інтегруються у туристичну сферу. У Львівській та Івано-Франківській областях поширені етнокультурні фестивалі, гастрономічні події та сімейні фермерські господарства. Одеський регіон має

значний потенціал у сфері винного туризму, а також розвитку локальної гастрономії та агротуризму.

Одним із найбільш важливих елементів тосканської моделі є поєднання туризму з локальним виробництвом. Саме цей підхід може бути особливо актуальним для України. У багатьох українських регіонах існують невеликі фермерські господарства та крафтові виробництва, які мають якісну продукцію, але недостатньо інтегровані у туристичну сферу. Створення гастрономічних маршрутів, дегустаційних програм, майстер-класів та фермерських турів дозволило б не лише підвищити туристичну привабливість територій, а й створити додаткові джерела доходу для місцевого населення.

Важливим є і те, що тосканська модель базується не лише на продажі туристичних послуг, а на формуванні комплексного досвіду для туриста. Турист отримує можливість ознайомитися з локальною культурою, гастрономією, традиціями виробництва та способом життя громади. Для України такий підхід є особливо актуальним, оскільки сучасний туристичний ринок дедалі більше орієнтується на автентичність та індивідуалізований досвід. У сучасних умовах туристи прагнуть не лише відпочинку, а й емоційного та культурного наповнення подорожі.

Окрему увагу слід приділити розвитку локальних брендів. У Тоскані саме локальний продукт став важливою складовою туристичного позиціонування регіону. В Україні також існують продукти, які можуть стати основою для формування регіональних гастрономічних брендів. Це можуть бути закарпатські вина та сири, гуцульська кухня, бессарабські вина, подільський мед, локальні м'ясні вироби та традиційні ремесла. Їх інтеграція у туристичні маршрути сприятиме розвитку місцевої економіки та підвищенню впізнаваності регіонів.

Не менш важливим є використання історико-культурної спадщини. Тосканська модель демонструє ефективність поєднання гастрономічного туризму з історичними містами, сільськими поселеннями та локальною архітектурою. Для України це також є перспективним напрямом, особливо у

регіонах із добре збереженим етнокультурним середовищем. Поєднання гастрономічних маршрутів із фестивалями, народними традиціями, ремеслами та культурними подіями дозволяє створити комплексний туристичний продукт і підвищити його конкурентоспроможність.

Водночас адаптація тосканського досвіду в Україні потребує врахування низки проблем. Серед них — недостатній рівень туристичної інфраструктури, нерозвиненість транспортного сполучення в окремих регіонах, обмежена державна підтримка та недостатнє використання цифрових технологій для просування туристичних послуг. Крім того, значна частина локальних виробників не має достатнього досвіду у сфері туристичного менеджменту та маркетингу. Саме тому для ефективного розвитку сільського туризму важливими є не лише природні чи культурні ресурси, а й створення системної моделі підтримки малого бізнесу та локальних ініціатив.

У сучасних умовах розвиток сільського туризму може мати для України не лише економічне, а й соціальне значення. Післявоєнне відновлення територій потребуватиме нових підходів до розвитку місцевих громад та створення робочих місць. У цьому контексті сільський туризм здатний стати одним із інструментів підтримки регіонів, особливо тих, які мають природний, гастрономічний та культурний потенціал. Поєднання туризму з локальним виробництвом, ремеслами та гастрономією може сприяти більш стійкому розвитку територій та збереженню локальної ідентичності.

Унікальність розробленого гастрономічного маршруту «Сільськими дорогами крафтових вражень Тоскани» полягає у комплексному поєднанні елементів сільського, гастрономічного та крафтового туризму на основі локального виробництва регіону. На відміну від традиційних гастрономічних турів, запропонований маршрут орієнтований не лише на дегустаційний досвід, а й на ознайомлення туристів із діяльністю фермерських господарств, сімейних виробництв, виноробень та особливостями функціонування сільських територій у туристичному середовищі.

Особливістю маршруту є також поєднання гастрономічної складової з елементами культурно-пізнавального та агротуризму. Туристи мають можливість не лише споживати локальний продукт, а й ознайомлюватися з процесом його виробництва, традиціями регіону та взаємозв'язком між туризмом, культурною спадщиною і місцевою економікою. Такий підхід дозволяє сформувати більш глибокий та автентичний туристичний досвід.

Практична цінність маршруту полягає у можливості адаптації окремих елементів тосканської моделі до розвитку сільського туризму в Україні. Зокрема, досвід інтеграції туризму з фермерством, крафтовим виробництвом та локальними гастрономічними брендами може бути використаний у регіонах із високим туристичним потенціалом, таких як Закарпаття, Прикарпаття, Поділля та Одещина.

Таким чином, розроблений маршрут демонструє можливості інтеграції гастрономічного, сільського та крафтового туризму в єдиний туристичний продукт, орієнтований на сталий розвиток територій, підтримку локального бізнесу та збереження культурної спадщини.

Висновки

У результаті виконання бакалаврської роботи було досліджено особливості розвитку сільського туризму в державах Південної Європи, визначено основні тенденції його функціонування та проаналізовано роль гастрономії, локального виробництва і фермерських господарств у формуванні сучасної туристичної пропозиції. Окрему увагу приділено можливостям використання південноєвропейського досвіду для розвитку сільських територій України.

У ході роботи з'ясовано, що сільський туризм у сучасних умовах виконує не лише рекреаційну функцію, а й виступає важливим чинником соціально-економічного розвитку регіонів. Його значення суттєво зросло під впливом глобальних змін у туристичній сфері, зокрема після пандемії COVID-19 та трансформації туристичних потреб. Сучасні туристи все частіше орієнтуються на індивідуалізований відпочинок, природне середовище, локальну гастрономію та автентичний культурний досвід, що сприяє популяризації сільського туризму в різних країнах Європи.

Теоретичний аналіз показав, що сільський туризм поєднує елементи культурно-пізнавального, гастрономічного, екологічного та аграрного туризму. Його розвиток базується на використанні природних ресурсів, традиційного способу життя, етнокультурної спадщини та діяльності місцевих громад. Важливою особливістю сучасних європейських моделей є інтеграція туристичної діяльності з фермерством, ремеслами, виноробством та виробництвом локальної продукції.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що питання розвитку сільського туризму активно досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями. У сучасних дослідженнях значна увага приділяється питанням сталого розвитку територій, підтримки малого підприємництва, збереження локальної ідентичності та формування конкурентоспроможних туристичних напрямів. Разом із тим встановлено, що ефективність функціонування сільського туризму значною мірою залежить від рівня розвитку

інфраструктури, державної підтримки, маркетингового просування та взаємодії між туристичною сферою і локальними виробниками.

У роботі було досліджено досвід Італії, Іспанії, Португалії та Греції у сфері розвитку сільського туризму. Встановлено, що для держав Південної Європи характерним є активне поєднання туристичної діяльності з гастрономією, виноробством, крафтовим виробництвом та сімейним фермерством. Така модель дозволяє не лише підвищувати туристичну привабливість територій, а й підтримувати локальну економіку, створювати робочі місця та зберігати культурну спадщину регіонів.

Особливе місце у дослідженні посів аналіз тосканської моделі розвитку сільського туризму. Саме Тоскана є одним із найбільш відомих прикладів успішного поєднання агротуризму, гастрономічного туризму та локального виробництва. Регіон демонструє ефективну систему взаємодії між фермерськими господарствами, туристичними підприємствами та місцевими громадами. Важливу роль у формуванні туристичної привабливості Тоскани відіграють виноробні господарства, сироварні, гастрономічні фестивалі, історичні сільські поселення та локальні бренди.

Отримані результати свідчать про те, що розвиток сільського туризму в Тоскані позитивно впливає на економіку регіону та сприяє відродженню багатьох сільських територій. Поєднання туризму з локальним виробництвом створює додаткові джерела доходу для населення, стимулює розвиток малого бізнесу та дозволяє зберігати традиційні види господарської діяльності. Крім економічного ефекту, така модель сприяє підтримці культурної самобутності та формуванню позитивного іміджу території.

У третьому розділі охарактеризовано сучасний стан розвитку сільського туризму в Україні. Визначено, що українські регіони мають значний потенціал для розвитку гастрономічного, крафтового та аграрного туризму завдяки природним ресурсам, етнокультурним традиціям та різноманітній локальній кухні. Найбільш перспективними напрямками залишаються Закарпаття, Прикарпаття, Поділля та Одещина, де вже функціонують виноробні

господарства, фермерські комплекси, сироварні та локальні гастрономічні ініціативи.

Водночас визначено низку проблем, які стримують подальший розвиток галузі в Україні. До них належать недостатній рівень транспортної та туристичної інфраструктури, сезонність попиту, обмежене фінансування, недосконалість нормативно-правового регулювання та недостатній рівень цифрового просування туристичних послуг. Окремою проблемою є недостатня інтеграція локального виробництва у туристичну сферу, що обмежує можливості створення більш різноманітних туристичних пропозицій.

Практична частина бакалаврської роботи представлена розробкою гастрономічного маршруту «Сільськими дорогами крафтових вражень Італії» на прикладі регіону Тоскана. Запропонований маршрут орієнтований на знайомство туристів із локальною гастрономією, фермерськими господарствами, виноробством та культурною спадщиною регіону. Програма включає дегустаційні заходи, відвідування агросадіб, сироварень, виноробних підприємств та історичних сільських поселень.

Запропонований маршрут поєднує гастрономічний, сільський та культурно-пізнавальний напрями туризму, що дозволяє сформувати багатокомпонентний туристичний досвід. Його особливістю є орієнтація не лише на дегустацію локальної продукції, а й на ознайомлення туристів із процесами виробництва, традиціями регіону та діяльністю місцевих громад. Таке поєднання створює умови для більш глибокого занурення у культурне середовище території та сприяє популяризації локальних виробників.

Розрахунок орієнтовного бюджету маршруту показав, що подібні туристичні програми можуть бути конкурентоспроможними на сучасному туристичному ринку та орієнтованими на туристів середнього цінового сегмента. Крім цього, приклад Тоскани демонструє ефективність використання гастрономії та локального виробництва як інструментів туристичного позиціонування регіону.

У роботі також обґрунтовано можливості адаптації окремих елементів тосканської моделі до українських умов. Найбільш перспективними напрямами є створення гастрономічних маршрутів, підтримка локальних брендів, розвиток фермерських господарств та активніше використання крафтового виробництва у туристичній сфері. Використання такого підходу може позитивно вплинути на розвиток місцевих громад, підвищення туристичної привабливості регіонів та формування нових можливостей для малого бізнесу.

Узагальнення результатів дослідження дозволяє стверджувати, що поставлена мета бакалаврської роботи була досягнута, а визначені завдання — виконані. Досвід держав Південної Європи підтверджує, що сільський туризм є ефективним інструментом підтримки територіального розвитку, збереження культурної спадщини та стимулювання локальної економіки. Для України використання подібних підходів може стати важливим напрямом розвитку туристичної галузі та сприяти більш ефективному використанню потенціалу сільських територій.

Список використаних джерел

1. Башинська Ю.І., Стецик Я.В., Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка, Розвиток сільського туризму як інструмент підвищення конкурентоспроможності сільських територій України, стаття, 2023, 99-102с. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1274/1227> (дата звернення: 17.04.2026).
2. Васильєв В.П., Сільський зелений туризм в Україні. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/vasyljev.htm (дата звернення: 12.04.2026).
3. Васильєв В., П. Горішевський, Ю. Зінько та ін., Світовий досвід організації сільського туризму, методичний посібник, Вип.1, 2009, 54с.
4. Гахович Д.О, Удосконалення правового регулювання сільського зеленого туризму в Україні, стаття, 39-40с. URL: http://pli.nlu.edu.ua/doc/20151127medical_law_conference_part_2.pdf#page=39 (дата звернення: 04.05.2026).
5. Гоблик В.В., Щербан Т.Д., Регулювання діяльності у сфері сільського зеленого туризму: досвід Європи, Економіка та суспільство, випуск 3, 27-29с. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/goblyk5.htm (дата звернення: 10.05. 2026).
6. Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність, Jean Monnet Programme, Erasmus+, навчально-практичний посібник, 62-69с. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php /1044898/mod_resource/content/3 (дата звернення: 17.04.2026).
7. Долинська О.О., Гуцал Л.А., Гільберг Т.Г., Сільський туризм в Україні: сучасні тенденції та перспективи розвитку, 2024, стаття, 2-5с. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4250> (дата звернення: 12.05. 2026).
8. Дуга В. О. Історія зародження та розвитку сільського туризму // Економічний простір. 2021. № 165. С. 64–69. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/787> (дата звернення: 12.05.2026).
9. Дуга В. О. Досвід європейських країн у сфері агротуризму // Таврійський науковий вісник. 2015. № 90. С. 209–214. URL: https://www.tnvagro.ksauniv.ks.ua/archives/90_2015/40.pdf (дата звернення: 18.04.2026).

10. Європейський досвід організації сільського зеленого туризму. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur2.htm (дата звернення: 10.04.2026).
11. Закон України "Про сільський та сільський зелений туризм", Голова Верховної Ради України, Д. О. Разумков, статті 1-31 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI04552A?an=149> (дата звернення: 12.04.2026).
12. Жук П.В., Актуальні завдання політики соціально-економічного розвитку гірських територій в Україні, 2018, 139с.
13. Кіптенко В. К. Європейські вектори сільського туризму // Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів. 2024. Вип. 4. С. 139–145. URL: <https://doi.org/10.17721/27864561.2024.4.special-21/19> (дата звернення: 18.04.2026).
14. Король М.М., Атаманчук В.В, Аналіз європейського досвіду організації зеленого туризму, науковий вісник, 2016, 31-33с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/2e081c0e-a12d-4683-a075-51f134ebea21> (дата звернення: 07.04.2026).
15. Котуха О.С., Олашин М.М., Нормативно-правове регулювання сільського зеленого туризму в Україні, 2019. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kotuha2.htm (дата звернення: 20.04.2026).
16. Кравців В.С., Карпатський регіон: сучасні проблеми та перспективи розвитку: монографія у 8 т., 2013, 30-40, 108-115с. URL: <https://ird.gov.ua/ird/p/p20130001.pdf> (дата звернення: 23.04.2026).
17. Любіцева О. О., Сташук К. Р. Розвиток екологічного туризму в Україні // Економічна та соціальна географія. 2022. С. 1–13. URL: https://www.researchgate.net/publication/366427021_Lubiceva_O_Stasuk_K_Rozvitok_ekologicnogo_turizmu_v_Ukraini_Ekonomichna_ta_socialna_geografia (дата звернення: 26.04.2026).
18. Махия С. О., Сільський туризм як перспективний напрямок розвитку сільських територій, стаття, 84-89с. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/4176> (дата звернення: 07.05.2026).

19. Мельниченко О.Б., Стан і перспективи розвитку сільського туризму в Україні, 2011. URL: https://infotour.in.ua/melnychenko_o.htm (дата звернен-ня: 18.04.2026).
20. Майстер А. А. Чинники розвитку сільського туризму в Італії // Туристично-рекреаційна сфера: виклики сучасності : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 22 квітня 2026 р.). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2026. С. 49–50. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/majster.htm (дата звернення: 30.04.2026).
21. Маховка Б. Розвиток сільського зеленого туризму України: досвід Італії // Гостинність і туризм майбутнього: наукові та практичні горизонти : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 квітня – 1 травня 2025 р.). Київ : НУБіП України, 2025. С. 143–145. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/mahovka4.htm (дата звернення: 18.04.2026).
22. Основні поняття та визначення: сільський туризм, агротуризм, екотуризм і зелений туризм. Студентська бібліотека. URL: <https://buklib.net/books/30046/#:~:text> (дата звернення: 01.04.2026).
23. Парубок Н. В. Розвиток сільського зеленого туризму в Україні та Європі // Економіка підприємництва та проблеми розвитку агробізнесу. 2015. С. 86–89. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/511e7d92-17a9-45c9-97d0-9f81215eb224/content> (дата звернення: 07.04.2026).
24. « Проведення дослідження внутрішнього та виїзного туризму українців», Humane Research company commissioned, the State Tourism Development Agency, 2021, звіт за результатами опитування, 7-8с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1VbzkC8sG9muJGJjEUCFkzBfAsIVbke9A/view> (дата звернення: 02.04.2026).
25. Розвиток сільського зеленого туризму, Шифр «Зелена Україна», 2020, 5-13с. URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/21_ZelenaUkrayina.pdf (дата звернення: 20.04.2026).

26. Сердюкова О.М., Сутність сільського зеленого туризму, Економіка та держава, 2014, стаття, 87-90с. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/serdyukova.htm (дата звернення: 05.04.2026).
27. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу : навч. посіб. Ніжин : Вид-во Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя, 2010. URL: https://tourlib.net/books_ukr/smal21a.htm (дата звернення: 07.04.2026).
28. Смирнов І.Г., Любіцева О.О., Особливості розвитку туристичних дестинацій в Україні в період російської агресії та в післявоєнний період (на прикладі волонтерського туризму в м.Кам'янці-Подільському), стаття, 180-181с. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Department_of_Administration_and_Marketing_Personn/2023/TUD0A0IZM_ZbD196rnik_tez.pdf#page=180 (дата звернення: 04.04.2026).
29. Спілка сільського зеленого туризму України. URL: <https://greentour.com.ua/> (дата звернення: 20.05.2026).
30. Сільський зелений туризм : бібліогр. покажч. / Полтавська державна аграрна академія ; авт. вступ. слова І. А. Маркіна ; уклад. Л. Д. Пащенко ; відп. за вип. С. В. Макарець. Полтава : ПДАА, 2019. 56 с. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/3165/silskyyturyzmvukrayini.pdf> (дата звернення: 19.05.2026).
31. Сільський зелений туризм у сучасному туристському бізнесі. URL: <https://buklib.net/books/30584/> (дата звернення: 05.05.2026).
32. Сільський туризм в Україні: можливості для місцевих підприємців. URL: <https://tourinform.org.ua/silskyj-turyzm-v-ukrayini-mozhlyvosti-dlyamist-sevyh-pidpryyemtsiv> (дата звернення: 07.05.2026).
33. Теличкань І.І., Адміністративно-правове регулювання сільського зеленого туризму, збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва, випуск 71 (час. 2), 61-70с. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/telychkan2.htm (дата звернення: 07.05.2026).

34. Трускавецьку, Бориславську та Східницьку територіальну громади з'єднав вело- та пішохідний маршрут завдовжки у 100 кілометрів. URL: <https://loda.gov.ua/news/30281> (дата звернення: 05.05.2026).
35. Тютюнник Ю. М., Шуліка Е. Ю. Правові аспекти регулювання діяльності у сфері сільського і зеленого туризму // Управління розвитком соціально-економічних систем : матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 6–7 берез. 2025 р.). Харків : ДБТУ, 2025. Ч. 3. С. 271–275. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/18589> (дата звернення: 30.04.2026).
36. Чеглей В. М. Сільський зелений туризм як вид рекреаційної діяльності // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2011. Вип. 163. Ч. 1. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/cheglej.htm (дата звернення: 18.04.2026).
37. Ющенко А. В. Світовий досвід розвитку сільського туризму (на прикладі Іспанії) : кваліфікаційна робота спеціальності 242 «Туризм і рекреація». Чернігів : Національний університет «Чернігівська політехніка», 2025. URL: <https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bitstreams/6a27f215-9bf7-4cfa-afca-c881c158a82d/content> (дата звернення: 15.05.2026).
38. Đorđević-Milošević S., Hyvaerinen K., Ilić B., Gjorgjieska D. P., Mohr B., Palazzo A. (eds.). Economic Diversification Policies and Rural Tourism in South East Europe. Skopje : Standing Working Group for Regional Rural Development (SWG), 2020. 369 p. URL: https://seerural.org/wp-content/uploads/2020/11/Economic_diversification_policies_and_rural_tourism_in_SEE_2020.pdf (дата звернення: 01.04.2026).
39. EuroCluster, Rural tourism, Project information. URL: <https://www.euroclusterruraltourism.eu/en/about-us> (дата звернення: 31.03. 2026).
40. European Commission. 2021–2027 EU Funds Navigation Page. URL: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/21-27> (дата звернення: 04.06.2026).
41. Fong S.-F., Lo M.-C. Community involvement and sustainable rural tourism development: perspectives from the local communities, European Journal of tourism

- research, 2015. URL: <https://ejtr.vumk.eu/index.php/about/article/view/198/200> (дата звернення: 17.04.2026).
42. FreeWorldMaps. Southern Europe Physical Map. URL: <https://www.freeworldmaps.net/europe/southern/physical.html> (дата звернення: 12.05.2026).
43. Fontefrancesco M. F., Pili M. Rural Tourism from a Comparative Perspective: Trends in Europe and Oceania // Encyclopedia. 2026. Vol. 6, No. 2. Article 48. URL: <https://www.mdpi.com/2673-8392/6/2/48> (дата звернення: 15.04.2026).
44. Joanna Nowak. Joanna Roams Free - Ethical and Responsible Travel What is rural tourism and what are its benefits? URL: <https://www.worldpackers.com/articles/what-is-rural-tourism> (дата звернення: 01.04.2026).
45. Kulcsár N. Consumer Value Dimensions of Rural Tourism in Hungary // Hungarian Geographical Bulletin. 2015. Vol. 64, No. 2. P. 127–141. URL: <https://ojs.mtak.hu/index.php/hungeobull/article/view/2810> (дата звернення: 07.05.2026).
46. Michał Roman, Iryna Kudinova, Viktoriia Samsonova and Norbert Kawęcki, Innovative Development of Rural Green Tourism in Ukraine, 2024, стаття, 11с. URL: https://www.researchgate.net/publication/381655676_Innovative_Development_of_Rural_Green_Tourism_in_Ukraine (дата звернення: 03.05.2026).
47. OECD Tourism Trends and Policies 2022. Paris : OECD публікація, 2022. URL: <https://www.oecd.org/cfe/tourism/oecd-tourism-trends-andpolicies20767773.htm> (дата звернення: 31.05.2026).
48. OECD Tourism trends and policies, публікація, 2024, 17-25, 33-43с. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-tourism-trends-and-policies_2024_80885d8b-en.html (дата звернення: 02.04. 2026).
49. Podere Mulinaccio. Eco Tourism in Tuscany: Organic Farm and Eco Tourist Routes [Електронний ресурс]. URL: <https://www.poderemulinaccio.com/en/organic-farm-bioagriculture/8-sito-en/33-eco-tourism-in-tuscany> (дата звернення: 29.05.2026).
50. Randelli F., Romei P., Tortora M., Tinacci M. Rural Tourism Driving Regional Development in Tuscany: The Renaissance of the Countryside [Електронний ресурс] / Department of Economic Sciences, University of Florence. 2011. URL:

https://www.researchgate.net/publication/228466564_Rural_tourism_driving_regional_development_in_Tuscany_The_renaissance_of_the_countryside (дата звернення: 29.05.2026).

51. Rural Population in the EU. URL: <https://mapsinterlude.wordpress.com/2023/05/07/rural-population-in-the-eu-2/> (дата звернення: 08.04.2026).

52. Rural tourism. European Union, 2023, стаття, 1-5с. URL: [https://www.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751464/EPRS_BRI\(2023\)751464_EN.pdf](https://www.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751464/EPRS_BRI(2023)751464_EN.pdf) (дата звернення: 17.04.2026).

53. Rural Tourism Renaissance: Unlocking Europe's Untapped Rural Potential // Digital Tourism Think Tank. 2025. URL: <https://www.thinkdigital.travel/opinion/rural-tourism-renaissance-unlocking-europes-untapped-rural-potential> (дата звернення: 29.05.2026)

54. Tourism data and matching priorities – Ukraine, United Nations Specialized Agency World Tourism Organization. URL: <https://www.unwto.org/europe/ukraine> (дата звернення: 29.05.2026).

55. Tulla A. F., Vera Martín A., Badia A. et al. Rural and Regional Development Policies in Europe: Social Farming in the Common Strategic Framework (Horizon 2020) // Journal of Urban and Regional Analysis. 2014. Vol. VI, No. 1. P. 35–52. URL: https://www.researchgate.net/publication/272686639_RURAL_AND_REGIONAL_DEVELOPMENT_POLICIES_IN_EUROPE_SOCIAL_FARMING_IN_THE_COMMON_STRATEGIC_FRAMEWORK_HORIZON_2020 (дата звернення: 31.03.2026).

56. Tuscany Wine Map [Електронний ресурс] // Avinturo. URL: <https://www.avinturo.com/tuscany-wine-map> (дата звернення: 11.06.2026).

57. World Tourism Organization (UNWTO). UNWTO Recommendations on Tourism and Rural Development: A Guide to Making Tourism an Effective Tool for Rural Development. Madrid : UNWTO, 2020. URL: <https://www.eunwto.org/doi/book/10.18111/9789284422173> (дата звернення: 31.05.2026).

Додатки

Додаток А

Порівняльна характеристика розвитку сільського туризму в країнах Південної Європи.

Джерело: складено автором на основі [44; 53; 43; 54].

Країна	Основна форма сільського туризму	Основні регіони	Ключові туристичні продукти	Особливості державної підтримки	Кращі кейси
Італія	Агротуризм	Тоскана, Умбрія, П'ємонт	Винні тури, фермерські садиби, гастрономія	Законодавче регулювання агротуризму, підтримка через CAP	Agriturismo Toscana
Іспанія	Агротуризм, олеотуризм	Андалусія, Каталонія, Галісія	Олеотуризм, винні маршрути, фестивалі	Регіональні програми та фонди ЄС	Oleotourism Andalucía
Португалія	Сільський туризм (Turismo Rural)	Дору, Алентежу	Винний туризм, ремесла, історичні садиби	LEADER, CAP та програми розвитку сільських територій	Douro Wine Tourism
Греція	Агротуризм	Крит, Пелопоннес, Епір	Оливкова олія, мед, сир, кулінарні тури	Програми LEADER та підтримка агротуристичних господарств	Agrotourism Crete

**Фінансові інструменти розвитку сільського туризму в країнах ЄС
(застосовні в Південній Європі) [57].**

2021-2027 EU funds navigation page

Cohesion policy

Other funds

**SWOT-аналіз потенціалу розвитку сільського туризму України з
урахуванням досвіду країн Південної Європи**

Джерело: складено автором на основі [9; 20; 38].

S – Strengths (Сильні сторони)	W – Weaknesses (Слабкі сторони)
- Високий природно-ресурсний потенціал; - Багата культурна і етнографічна спадщина; - Розвинені приватні сільські садиби; - Відносно низька вартість туристичних послуг; - Зростання внутрішнього попиту на туризм; - Високий рівень автентичності сільських територій та традиційної культури.	- Недостатня туристична інфраструктура; - Обмежене фінансування та інвестиції; - Низький рівень маркетингу; - Відсутність єдиних стандартів якості; - Недостатня підготовка персоналу.
O – Opportunities (Можливості)	T – Threats (Загрози)
- Використання досвіду країн Південної Європи щодо розвитку агротуризму та локальних туристичних кластерів; - Розвиток гастрономічного туризму; - Залучення європейських програм і грантів ЄС; - Формування туристичних маршрутів; - Ріст попиту на еко- та slow-туризм.	- Воєнна та безпекова нестабільність; - Економічні ризики та низька платоспроможність; - Міграція населення з сільських територій; - Конкуренція з розвиненими туристичними DESTINACIAMI Європи; - Вплив кліматичних змін.